

သမၢတန့ၢ်

ကီၢ်ပယီၤမုၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးပုၤ တၢ်မၤကမၢ်တၢ်ဒုးတၢ်ယၤကီၢ်မ့ၣ်, ကီၢ်မ့ၣ်ထီၣ်ဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိန့ၣ်ဆၢၣ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤကမ့ၢ်တဖၣ်အတၢ်အုၣ်သးလၢန့ၣ် ၃၀ အတီၢ်ပုၤ

လံာ်တၢ်ပာ်ဖျါအဖုၣ်

လၢဒိၣ်စဲဘၣ် ၂၀၂၂ နံၣ်

သုးမုၢ်သံၣ်ဘိအတၢ်မၤပယုဲ, တၢ်အိၣ်တူၢ်အိၣ်ကလီၤ ဒီးတၢ်သဘၣ်သဘုၣ်တဖၣ် အိၣ်တူၢ်လံၤလၢ ခိခိၣ်ဒုသဝီဖိပုၤ ကီၢ်ပယီၤမုၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးတဖၣ်အတၢ်အိၣ်မူအပူၤ စးထီၣ်လၢထံးကီၢ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်သဘျုး ဖဲ ၁၉၄၈ နံၣ်လံၤလံၤန့ၣ် လီၤ. ဖဲလၢကီၢ်ပယီၤသုးမုၢ်ဒိၣ်ဂုၢ်ထုးလီၤဝဲ ကလုာ်ဒုၣ်ဆံးဖိတဖၣ်ဆူအတၢ်ပဖိလၢဒီး ဖဲအဂုၢ်မၤဟါမၤကွံာ် စုကဝဲတၢ်ထီၣ်ဒါလၢကလုာ်ဒုၣ်တဖၣ်အခါဒုသဝီဖိအါဂၤ ဘၣ်တူၢ်ဘၣ်ကီၤဘၣ်ဝဲတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်ဒီး တၢ်ဆီၣ်တၢ်မၤန့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒုသဝီဖိတနီၤလဲၤခိဖျါဘၣ်ဝဲ တၢ်ဃုာ်မုၢ်ဟးဖျါလၢန့ၣ်အဆံတဖၣ်အဆံအတီၢ်ပုၤ ခိဖျါလၢစုကဝဲတၢ်သဘၣ်သဘုၣ်ဒီးသုးမုၢ်သံၣ်ဘိအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်အဃိန့ၣ်လီၤ.

ဖဲသုးမိၤစိရီၤပၤဆူၣ်ပၤစိးထံးကီၢ်အကတီၢ်န့ၣ်, အသုးမုၢ်ဒိၣ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤထီၣ်ဒါတၢ်ပုၤထီၣ်လီၤထီၣ်တဖၣ် အိၣ်ဃုာ်ဝဲဒီးတၢ်ထီၣ်ဒုးကမ့ၢ်တဖၣ်ခိဖျါ တၢ်မၤသံမၤဝီလၢတဖိးသဲးစး, တၢ်မၤဆါပယုဲ, တၢ်ဖိၣ်နီၤစိပုၤကညီ, တၢ်မၤဆူၣ်သုး လီၢ်သုးကျဲ, တၢ်ဂုၢ်ဆူၣ်ပျီဆူၣ်ဒီး တၢ်ဃုဆူၣ်ဃုစိး, သ့ၣ်ထံးမုၢ်ခွါတၢ်မၤပယုဲ, ဒီး တၢ်မၤန့ၣ်ဆူၣ်မၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ အပတီၢ်တုၤထီၣ်ဝဲဒိ တၢ်ဒုးတၢ်ယၤကီၢ်မ့ၣ်ဒီး ကီၢ်မ့ၣ်ထီၣ်ဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိန့ၣ်ဆၢၣ်န့ၣ်လီၤ.

လံာ်တၢ်ပာ်ဖျါတဘျုးအံၤ ပာ်ဖျါထီၣ်ဘၣ်ဃး ဒုသဝီဖိတဖၣ်အတၢ်အိၣ်မူအဂုၢ်ဒီးတၢ်အုၣ်သးအဂုၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒုသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ် တမ့ၢ်ထဲအခိဖျါဘၣ်တကီၢ်ခါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဒီးတၢ်မၤပယုဲအံၤဘၣ်, မ့ၢ်တခါ အဝဲသ့ၣ်လဲၤခိဖျါဘၣ်တၢ်ပယီၤသုးမုၢ်ဒိၣ်အတၢ်ဂဲၤလံာ်ထီၣ်ဒါလၢကမၤဟါမၤကွံာ်တၢ်ထီၣ်ဒါအကွၢ်အဂီၤကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ. လံာ်တၢ်ပာ်ဖျါအံၤ ပာ်ဖျါထီၣ်ဘၣ်ဃး တၢ်ထၢဖိၣ်ပာ်ဖိၣ်က့ၤ တၢ်မၤနီၣ်မၤယါဘၣ်ဃး တၢ်မၤပယုဲလၢအပူၤကွံာ်ဒီး လၢကတီၢ်ခဲအံၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲ ထံးကီၢ်ခိၣ်န့ၣ်အတၢ်မၤပယုဲဒီး တၢ်ပျါပူၤတၢ်ကမၢ်လၢ သုးမုၢ်ဒိၣ်အဖိခိၣ် လၢအကဲထီၣ်တၢ်လံၤန့ၣ်လၢအဆံတဖၣ် အတၢ်မၤဘၣ်ဒိက့ၤခိခိၣ်ဒုသဝီဖိ ဖဲ

လံာ်ပာ်ဖျါအလၢအပူၤန့ၣ် တၢ်ရၤလီၤအီၤလၢအဲကလံးကျိၣ်ဒီး မ့ၢ်မုၢ်လံာ်တၢ်ပာ်ဖျါအဖုၣ်န့ၣ် တၢ်ကွဲးကျိၣ်ထံးအီၤလၢ အဲကလံးကျိၣ်, ကညီကျိၣ်ဒီး ပယီၤကျိၣ်န့ၣ်လီၤ. လံာ်ပာ်ဖျါလၢကျိၣ်သၢမံၤလၢာ်အံၤ တၢ်ဟံးန့ၣ်အီၤသုးလၢ ကညီဂျီဝီခွဲးယာ်ကရူာ်တၢ်ကစီၣ်သန့ဖဲ www.khrg.org အပူၤသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.

ကညီကီၢ်စဲၣ်အပူၤတဖၣ်အတၢ်အိၣ်မူအဂုၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢဒုသဝီဖိတဖၣ်အသးသမူတၢ်လဲၤခိဖျါအဂုၢ်အကျါ အိၣ်ဖျါဃုာ်စ့ၢ်ကီၢ်ဒီး တၢ်စံာ်စိတဲစိဘၣ်ဃး တၢ်မၤကမၢ်ကီၢ်မ့ၣ်အါအါသီသီ, ဒီးတၢ်မၤပယုဲတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်တဖၣ်အဂုၢ်လၢ KHRG မၤနီၣ်မၤယါတၢ်ဝဲ လၢအပူၤကွံာ်၃၀နံၣ်အတီၢ်ပုၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်ကွၢ်က

ဒါကွာ် KHRG အတၢ်မၤနီၣ်မၤဃါတဖၣ်န့ၣ်, လံာ်တဘျီအံၤ ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ ဖဲဟီၣ်ခိၣ်ဒီဖျါပုၤတၢ်တဖၣ်တအိၣ်ဒီးတၢ် တီၢ်ဟံၣ်ရဲၣ်ကျဲၤလၢတၢ်ဟံးထီၣ်မူဒါအဂီၢ်ဘၣ်ဒၣ်လဲၣ်န့ၣ် လီၤ ကဝီၤခိၣ်န့ၣ်ဒီး လီၤကဝီၤပုၤတၢ်တဖၣ်ဂဲၤလိာ်သကိးလၢက ဟ့ၣ်တၢ်အုၣ်သးအဂီၢ်တဖၣ်ဆူ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘျီပုၤဘၣ်မူဘၣ် ဒါတဖၣ်အအိၣ် ဘၣ်ဃးဒီးကီၢ်ပယီၤအသးမုၢ်ဒိၣ်အတၢ်ဆိၣ် တၢ်မၤန့ၢ်အဂီၢ်လီၤ.

တၢ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဘၣ်ဃးတၢ်မၤပယုဲဒီးတၢ်ဂဲၤလိာ်တဖၣ်အံၤ တ မ့ၢ်တၢ်အသီဘၣ်လၢဘၣ်သတးဒီး KHRG ဆါမုၢ်လၢဝဲလၢလံာ်

တၢ်ဟံၣ်ဖျါအံၤကဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ဆီတလဲတမံၤလၢ တၢ်ကဟူး ဂဲၤဘျီရဲၣ်ကွာ်တၢ်မၤပယုဲပုၤဂီၢ်ခွဲးယာ်အကျိၤကျဲတဖၣ်လၢဟီၣ် ခိၣ်ဒီဘျီညါအပတီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကဘၣ်ဒုးသ့ၣ်ညါ ဟီၣ်ခိၣ် ဒီဘျီပုၤတၢ်တဖၣ်လၢ အကြၢးမၤဆူၣ် ထီၣ်တၢ်ဟံးထီၣ်ဂီၢ်ကျိၤ ကျဲ မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ခိၣ်ဆါကွာ် သးမုၢ်ဒိၣ်အတၢ်မၤပယုဲ ကီၢ်ပ ယီၤပူၤကလုာ်ဒုၣ်ဆံးဖိတဖၣ် လၢယာ်ဖျိၣ်န့ၣ်တတၢ်ဘျီအတီၢ် ပူၤအံၤ တန့ၢ်ဘၣ်အယိန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်အံၤအဖိခိၣ် လံာ်တၢ်ဟံၣ် ဖျါတဘျီအံၤ မ့ၢ်ဝဲတၢ်ကွဲမ့ၢ်လၢ ပုၤကဒိကန့ၣ်ဒုသဝီဖိတဖၣ် အကလုာ်လၢအိၣ်ဖျါဖဲအံၤ, ဒီးမၤသကိးတၢ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်လၢက သ့ၣ်ထီၣ်ကျိၤကျဲအသီလၢခါဆူညါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲလၢအိးကထံဘၣ် ၆သီ, ၂၀၂၂ နံၣ် ဂီၤခီ ၂၁၅ မံးနံးအ ဆါကတီၢ်န့ၣ်, ထံကီၢ်တၢ်ဟံၣ်ပုၤတၢ်တဖၣ်ကရူာ် (SAC) အကဘီယုၤဒုးသးတဖၣ် ကွံာ် လီၤဝဲမ့ၢ်ပိၣ်ဖဲ မဲၢ်ကသးသဝီ, မဲၢ် ကသးကရူာ်, နီၣ်တကီၢ်ကီၢ်ဆၢ, ဒူပျာ် ယာ်ကီၢ်ရဲၣ်န့ၣ်လီၤ. သးကဘီယုၤဒုးသးလီၤတၢ်တဘျီအံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲ တၢ်ဘၣ်ဒိဟးဂီၤ ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်, ဒီးတၢ်ဃုာ်မုၢ်ဖျါလၢသဝီဖိ ၂,၀၀၀ ဂၤ ဃုာ်ဃုာ် လၢအဃုာ်အိၣ်ဆူညါဆူပုၤလၢကျိၤဒီး လုကအိၣ်ပူၤတဖၣ်န့ၣ် လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- KHRG)

ဟံၣ်ဃီတဖၣ်လၢအအိၣ်လီၤတၢ်ကွဲဖဲ တၢ်ခွဲၣ်အူထီၣ်အံၤလၢ SAC သး (စကခ-၃, ၈, ၁၅) ဒီးခိၣ်ချ့သးရဲၣ်နီၣ်ဂံၢ်-၆၀ ဖဲလၢယုၤလံာ် ၂၀၂၂ နံၣ်, ဖဲဘအ---သဝီ, လီၤမုၢ်ပၤကရူာ်, လၢဒိၣ်ကီၢ်ဆၢ, ချာ်လွံာ်ထူၣ်ကီၢ်ရဲၣ် န့ၣ်လီၤ. ဟံၣ် ၁၂ဖျါ ဘၣ်တၢ်ခွဲၣ်အူထီၣ်ကွံာ်အံၤ, ဒီးသးဖိတဖၣ်ဟံးန့ၢ် ဆူၣ်ကွံာ်ဟံၣ်ဃီအပီးလီၤဒီးကျးဆါတၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ဃုာ်ဒီးဟုသးလၢအ အိၣ်လၢအပူၤတဖၣ်ခဲလၢန့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- KHRG)

တၢ်ကတီၢ်လၢညါ

တၢ်ဂီၢ်ကီၢ်ဘၣ်ဃးဒီးတၢ်ပျါပူၤတၢ်ကမၢ်လၢသးအဖိခိၣ်န့ၣ် မ့ၢ် တၢ်တၢ်တၢ်ထီၣ်တခါလၢ တၢ်ကမၤကတၢ်ကွံာ်တၢ် မၤဘၣ်ဒိ ပုၤဂီၢ်ခွဲးယာ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤဒီးလၢတၢ်ကဆိၣ်ထွဲထံကီၢ်ဒိသိး ကခီဃီဆူ ဒံၣ်မိၣ်ကရဲၣ်စံၣ်သန့ဒီး တၢ် မုၢ်တၢ်ခုၣ်လၢအယုာ် ကၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤဃီထံသ့ၣ်ညါတၢ်ဂီၢ်တၢ်ကျိၤလၢ UN ဘီ မုၢ်စၢဖျိၣ်ကရူာ် အတၢ်ကရူာ်ကရီ လၢအမ့ၢ် (IIFMM) အ ၂၀၁၈ နံၣ် လံာ်တၢ်ဟံၣ်ဖျါတဘျီအံၤ ကွဲးဖျါဝဲလၢ “ကီၢ်ပယီၤအထံကီၢ် တၢ်တီတၢ်တြၢ်သန့ ကဟံးစီၣ်န့ၢ်ကွဲးတၢ်တီတၢ်တြၢ်ဒီး တၢ်မ့ၢ်

တၢ်တီနီၣ်နီၣ်လၢ ကစံၣ်ညီၣ် ပယီၤသးလၢအတၢ်မၤပယုဲပုၤဂီၢ် ဝီခွဲးယာ်အဂီၢ် တၢ်မုၢ်လၢတအိၣ်ဝဲနီၣ်တစဲးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.” တၢ် အံၤမ့ၢ်လၢကီၢ်ပယီၤအထံကီၢ်သဲစး, တၢ်သိၣ်တၢ်သီသန့ကွာ် ဂီၤ, ဒီးတၢ်စံၣ်ညီၣ်ပီတုဒီး တၢ်လူၤပိာ်မၤထွဲသဲစးခွဲးယာ်သဘျီ တအိၣ်ဘၣ်အယိန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဟံၣ်တံၣ်ဟံၣ်ဘၢတၢ်မ့ၢ်တၢ် တီအဂီၢ်, ကီၢ်ပယီၤအထံကီၢ်တၢ်တီတၢ်တြၢ်သန့ ကစံၣ်ညီၣ် ဒၣ်လဲၣ်ပုၤလၢအဃုာ်ထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်မ့ၢ်တၢ်တီတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ဃး တၢ်သ့ဟံးမူဒါလၢလံာ်တဘျီအံၤ ပၢ်ဖျါအီၤ န့ၣ် ပညိၣ်ဝဲထဲလၢပယီၤသးမ့ၢ်ဒိၣ်တဖုဒိၣ်တကးဘၣ်, ပညိၣ် စ့ၢ်ကိးဝဲဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျီပုၤတၢ်တၢ်န့ၣ်လီၤ.

KHRG ဒီး ပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယၢ်တၢ်ကရၢကရိအဂၤတဖၣ် မၤနီၣ်မၤ ဃါတၢ်လံာ်ဒီး ကျဲးစးထူးန့ၣ်တၢ်သးစၢ်ဆၢဘၣ်ဃး တၢ်အိၣ် သးအာသီအံၤ မ့ၢ်တၢ်အုၣ်သးလၢ တၢ်မၤကမၣ်ကွီၢ်မ့ၢ်အာသီ တဖၣ်အဂ့ၢ်, ဒီးမ့ၢ်တၢ်ကိးသတြီ တဘိယုၤဃီ ဒ်သိးဟီၣ်ခိၣ် ဒိဘျီတၢ်ဘျီဂျိၤကျဲၤ ဒီးအပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ် ကဟံး ထီၣ်မူဒါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဂ့ၢ်ကျဲးစးဝဲထဲအံၤဘၣ်ဆၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျီပုၤတၢ်တၢ်တဖၣ် အါစုအါဘျီဟံးထီၣ်မူဒါတန့ၢ် ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲ ၂၀၀၉ နံၣ်န့ၣ် ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဖျါပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယၢ် ကသံၣ်ဒါး (International Human Rights Clinic) လၢအ အိၣ်ဖဲ (Harvard Law School) အကီၢ်န့ၣ် ပၢ်ဖျါဝဲဘၣ်ဃး တၢ်မၤအမၤမၤလီၤ လၢအကဲထီၣ်သး ဖဲကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်အပူၤ ဒ် အံၤ “UN ဘီမ့ၢ်စၢ်ဖျါကရၢ ထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်လံာ်လၢ တၢ်မၤပ ယွဲလၢအအိၣ်ဒီး ကျဲၤကျဲၤသန့လီၤတၢ်လီၤဆဲးတဖၣ် နးထီၣ်ဝဲ ကွၢ်ကွၢ်ဒီး အါထီၣ်ဝဲသကုၤဆးဒီးဒီး တုၤဒၣ်လဲာ်မၤပယွဲဝဲ တၢ် ဘျီလၢထံကီၢ်ပတီၢ်လံာ်န့ၣ်လီၤ. UN ဘီမ့ၢ်စၢ်ဖျါကရၢ အပုၤဆုၤ န့ၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်ဒီး အခၢၣ်စး လီၤဆီ (Special Rapporteur) တဖၣ် တဲဖျါထီၣ်ဘၣ်ဃး တၢ်မၤပယွဲအဂ့ၢ်လၢတၢ်ပတံထီၣ် တၢ်ဆူ အဝဲသ့ၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘီမ့ၢ်စၢ်ဖျါကရၢတၢ်ဘၣ်တၢ် ဘၢကီၢ်ကးကရၢ (UN Security Council) တစိၣ်ခိအတၢ်ဟူး တၢ်ဂဲၤဆူညါ တပတီၢ် ဒ်အကြးမၤဝဲအသိးဘၣ် ဒီးဒ်အဝဲသ့ၣ် မၤတၢ်ဝဲလၢအပူၤကွံာ် ဖဲယူၤကီၢ်စလါဘံယါ (Yugoslavia) ဒီး ဒါဖၢၤ (Darfur) ထံကီၢ်တၢ်အိၣ်သး လၢအလီၤပလိာ်သးဒ်အံၤ အသိးန့ၣ်ဘၣ်.

တုၤမ့ၢ်မဆါတန့ၢ်အံၤန့ၣ် တၢ်အိၣ်သးအိၣ်ဝဲဒ်လီၤလီၤအသိး န့ၣ်လီၤ.

လံာ်တၢ်ပၢ်ဖျါတဘျီအံၤ ပၢ်ဖျါလီၤလီၤဆီဆီဘၣ်ဃးတၢ်ဂ့ၢ် လၢအကဲထီၣ်သးစးထီၣ်ဖဲ ၁၉၇၀ နံၣ်တုၤလီၤလၢ ၂၀၁၅ နံၣ် ဖဲတၢ်မၤဝဲထံကီၢ်ဒိဘျီတၢ်ပတုၢ်တၢ်ခး တၢ်အၢၣ်လီၤအီၤလီၤ

(NCA) အကတီၢ်, ဒီးစးထီၣ်လၢ ၂၀၂၁ နံၣ် တၢ်ဟံးန့ၢ်ဆူၣ် ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမီၤအကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. လံာ်တၢ်ပၢ်ဖျါဝဲအံၤ ပၢ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလီၤဆီဒ်တၢ် တၢ်မၤပယွဲအကျိၤအ ကျဲတဖၣ်လၢအကဲထီၣ်သးဒီးခွဲးခါဖဲန့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒီးလၢ အကဲထီၣ်ဒ်အသးကွၢ်ကွၢ်တုၤမ့ၢ်မ ဆါတန့ၢ်အံၤ န့ၣ်လီၤ. တၢ် ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢလံာ်တၢ်ပၢ်ဖျါတဘျီအံၤအပူၤန့ၣ် ဘျးစဲလိာ်အ သးဒီးလံာ်တၢ်ပၢ်ဖျါလၢ KHRG ထူးထီၣ်ဝဲဖဲ ၂၀၁၇ နံၣ်လၢအ မ့ၢ် တၢ်ပျံၤတၢ်ဖုးအဂီၢ်ခိၣ်ထံး (Foundation of Fear) လၢအ ပၢ်ဖျါဘၣ်ဃးဒီး တၢ်မၤပယွဲတဖၣ် လၢအကဲထီၣ်သးဖဲတၢ်ပ တုၢ်တၢ်ခးအကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. လံာ်တဘျီအံၤ ပၢ်ဖျါဝဲကျိၤကျဲ တဖၣ် လၢပယီၤအသးမ့ၢ်ဒိၣ်သ့ၣ်လၢတၢ်ဒုးတၢ်ယၤအပူၤဒီး တၢ်ပၢ်တၢ်ပြဲးအပူၤလၢအအိၣ်တၢ်လံာ်လၢအပူၤကွံာ်ဒီးတုၤအခဲ အံၤန့ၣ်လီၤ. တကးဒ်ဘၣ် ကျိၤကျဲသ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ် လၢအမၤပျံၤမၤဖုး, အိၣ်တုၤအိၣ်ကလီၤဒီး ဆီၣ်တၢ်မၤန့ၢ် ထံဖိ ကီၢ်ဖိကမ့ၢ်တဖၣ် ခိဖျါတၢ်မၤသံမၤဝီ, တၢ်မၤဆါပယွဲ, တၢ်ဖိၣ် န့ၢ်ဆူၣ်, တၢ်မၤဟးဂီၤတၢ်စုလီၤခိၣ်ခိၣ်, တၢ်မၤဆူၣ်မၤတၢ်, တၢ် တြီဃာ်တၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိၣ်သးသမူဒီးတၢ်ဟးထီၣ်က့ၤလီၤ, တၢ် မၤပျံၤမၤဖုး, တၢ်တဲပျံၤတဲဖုး, ဒီး တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးကျဲသန့ လၢအဂၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

သးသမူအဂ့ၢ်တဖၣ်လၢ တၢ်ပၢ်ဖျါအီၤဖဲလံာ်တၢ်ပၢ်ဖျါတဘျီ အံၤအပူၤန့ၣ် ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ ပယီၤသးမ့ၢ်ဒိၣ်အတၢ်ဟံစိဟံ ကမီၤလၢထံဂျိၤကီၢ်သးဒီးမ့ၢ်ကျိၤဝဲကွၢ်အဖိခိၣ်န့ၣ် ဒုးအိၣ်ထီၣ် ကယံၢ်တၢ်ဆီၣ်တၢ်မၤန့ၢ် ဒီးတၢ်ဟံးန့ၢ်တၢ်ဘျးလၢခိၣ်ဒုသဝီ ဖိတဖၣ်အဖိခိၣ် ဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်လၢအမ့ၢ်တၢ်ပျံၤ ပူၤပုၤမၤကမၣ်တၢ်ဖိအတၢ်ကမၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒုသဝီဖိသ့ၣ် တဖၣ်ပၢ်ဖျါထီၣ်ဝဲအဘျီတဖၣ်အဘျီလၢ ပယီၤသးမ့ၢ်ဒိၣ်န့ၣ် လၢကပၤဆုၤထံကီၢ်ခါဆူညါမ့ၢ်ဂ့ၢ် လၢကပၢ်ဖျါတၢ်မ့ၢ်တၢ်တီ ဘၣ်ဃးတၢ်ကဲထီၣ်သးအခဲအံၤတဖၣ်ဒီးလၢအပူၤကွံာ်တဖၣ် မ့ၢ်ဂ့ၢ်န့ၣ်တၢ်န့ၢ်န့ၢ်အီၤတသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ, ဒုသဝီဖိတဖၣ်အတၢ်အိၣ်မူအဂ့ၢ်, ဒီးအဝဲသ့ၣ်အတၢ်န့ၢ်ပၢ်ဘၣ် ဃးတၢ်မၤပယွဲလၢအကဲထီၣ်သးခဲအံၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်, လၢအပူၤကွံာ် မ့ၢ်ဂ့ၢ်န့ၣ်တၢ်ကြးပၢ်သ့ၣ်ပၢ်သးအီၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးန့ၣ်လီၤ.

UN ဘီမ့ၢ်စၢ်ဖျါကရၢအတၢ်လီၤတၢ်လၢကဒိသဒါ ကွီၢ်မ့ၢ်အာအာသီသီ လၢကီၢ်ပယီၤအပူၤအံၤ တမ့ၢ်ထဲအ မၤဆဲးလီၤစ့ၢ်လီၤကွံာ်တၢ်ကရၢကရိအမံၤလၢသၣ်ကပီၤဘၣ်, ဒီးအတၢ်မၤအံၤတမ့ၢ်တၢ်လၢအဘၣ်လီၤဘၣ် စးဒီး တကီၢ်ခါတၢ်မၤအသးလၢထံလီၤကီၢ်ပူၤအံၤလၢစ့ၢ်ကိးဘၣ်.

တၢ်ဟံးန့ၢ်အီၤလၢ Damian Lilly ၂၀၂၁ နံၣ်အလံာ်တၢ်ပၢ်ဖျါတဘျီလၢ International Peace Institute အပူၤန့ၣ်လီၤ.

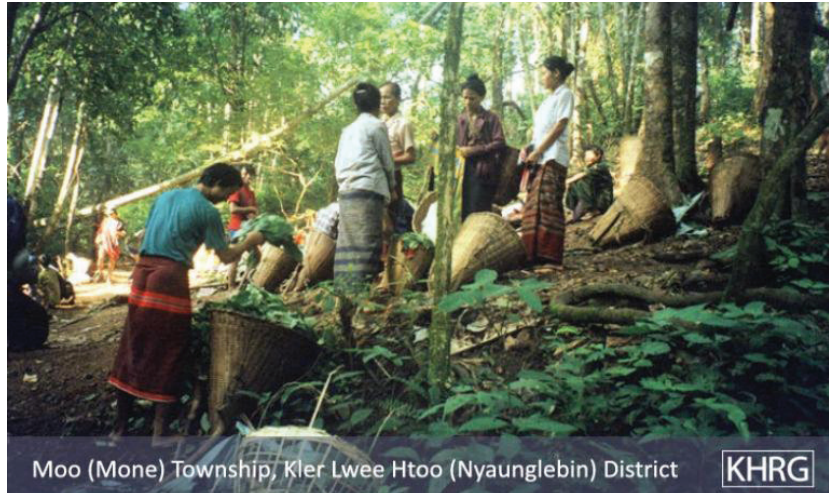
တၢ်မၤအကျါအကျဲပိညါ

တၢ်ကျဲးစးမၤန့ၢ်ပၢ်သးဘၣ်ဃးသဝီဖိအတၢ်လဲၤခီဖျိဘၣ်ဝဲတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ်ဒီးတၢ်မၤပယုဲလၢအကဲထီၣ်သးလၢနံၣ်ယံၤလါအါတဖၣ်အံၤအဂီၢ် ဒီးတၢ်လၢအမၤဘၣ်ဒိက့ၤအဝဲသ့ၣ်တၢ်အိၣ်မူအဂီၢ်န့ၣ် KHRG မၤတၢ်ထံၣ်လိာ်သံကွၢ်ဒီး သဝီဖိတဖၣ်လၢအသးနံၣ်အိၣ် ၄၀ တုၤ ၇၀ နံၣ်အဘၣ်စၢၤဘၣ်ဃးအဝဲသ့ၣ်အသးသမူတၢ်လဲၤခီဖျိအဂ့ၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိလၢ KHRG မၤတၢ်ထံၣ်လိာ်သံကွၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ခဲလၢာ် အိၣ်ဝဲ (၁၇) ဂၤ, ဒီးလၢအကျါ (၆)ဂၤန့ၣ် လၢအပူၤကွံာ်မ့ၢ်တ့ၢ်ဝဲ ဒူသဝီခိၣ်န့ၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤ (၁၇) ဂၤအကျါ (၆)ဂၤန့ၣ် မ့ၢ်ဝဲပိာ်မ့ၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤတၢ်ထံၣ်လိာ်သံကွၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဖဲလၢပူၤလဲၤဒီးလၢအိကူး ၂၀၂၂ နံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ထံၣ်လိာ်သံကွၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျါခဲလၢာ်အဆၢကတီၢ်ယံာ်ဝဲ ၄၅ နံၣ်ရံၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ထံၣ်လိာ်သံကွၢ်အတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျါတဖၣ်အံၤ တၢ်သုဃုာ်စ့ၢ်ကီးအိၣ်ဒီး KHRG လံာ်တၢ်ပာ်ဖျါလၢအပူၤကွံာ်တဖၣ် လၢတၢ်ရၢလီၤအိၣ်စးထီၣ်လၢ ၁၉၉၂ နံၣ်ဒီး တၢ်ပာ်ဖျါအသီလၢတၢ်ဒီးန့ၢ်အိၣ်ဖဲ လၢအိၣ်ကထိဘၣ် ၂၀၂၂ နံၣ်လၢ တၢ်တရၢလီၤဒီးဘၣ်

အိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ကတဲာ်ကတီၢ်တၢ်ကကွဲးလံာ်တၢ်ပာ်ဖျါတဘျီအံၤအဂီၢ် KHRG က့ၤကွၢ်ကဒါဒီးသ့ၣ်လံာ်တၢ်ပာ်ဖျါလၢ တၢ်ရၢလီၤတ့ၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်တရၢလီၤဘၣ်ဒိဒီးအိၣ်တဖၣ်ခဲလၢာ်အိၣ် ၄၀၀ ဘၣ်ဃုာ်ဃုာ်န့ၣ်လီၤ. KHRG သ့ၣ်စ့ၢ်ကီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျါလၢတၢ်သုဃုာ်စ့ၢ်ပတံထီၣ်လံာ်ဆူတၢ်ကရၢကရိအဂၤတဖၣ် အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျါလၢတၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်အိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤပာ်ဖျါဝဲန့ၢ်ဒိၣ်ထဲတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်နီၤလၢ KHRG ဒီးန့ၢ်ဘၣ် ဒီးရၢလီၤဘၣ်အိၣ်လၢ နံၣ် ၃၀ အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ.

KHRG အတၢ်စံာ်စိၤဒိတကတီၢ်ညါအပူၤန့ၣ်, KHRG ပာ်ပနီၣ်ဝဲ သဝီဖိအနီၢ်ကစၢ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢ်ဘၣ်ဃး ပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲး ယာ်အဂ့ၢ်, ပုၤသဝီဖိအတၢ်ပာ်ဖျါဒီး ပုၤအါဂၤအတၢ်ပာ်ဖျါဘၣ်ဃးအဝဲသ့ၣ်တၢ်လဲၤခီဖျိဘၣ်ဝဲ တၢ်မၤပယုဲဒီး တၢ်ဆိၣ် တၢ်မၤန့ၢ်တဖၣ်လၢအတၢ်အိၣ်မူပူၤ, သဝီဖိအကျဲကူၣ် တၢ်ရံးဒီးအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ကျါကျဲ လၢအသ့ၣ်ဖဲ အကွၢ်ဆၢၣ် မဲာ်ဘၣ်တၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ်ဒီး တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးအကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

Moo (Mone) Township, Kler Lwee Htoo (Nyaunglebin) District KHRG

သဝီဖိလၢချာ်လွံာ်ထုၣ်ကီၢ်ရ့ၣ်အပူၤတဖၣ်ပုၤဝဲတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ် ဒီးတၢ်ပိးတၢ်လိတဖၣ်ဖဲ လၢအိၣ်ကထိဘၣ် ၂၀၀၃ နံၣ် ဖဲပုၤဆါတၢ်အလီၢ်ခူသ့ၣ်လၢပုၤတတီၤ န့ၣ်လီၤ. ပုၤသဝီဖိလၢပၤထံးတဖၣ် ဟဲဆါတၢ်ဆူကစၢ်ခိၣ်သဝီဖိလၢအသ့ၣ်မ့ၢ်ဖျါတဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ပယီၤသုးမ့ၢ်ဒိၣ်တြီဃာ်ဝဲတၢ်ဆါတၢ်ပုၤလၢ ပုၤအိၣ်လၢပၤထံး ဒီး ကစၢ်ခိၣ်တဖၣ်အဘၣ်စၢၤဒ်သိး ကမၤစၢ်လီၤကွံာ် ပုၤသ့ၣ်အိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်ဒီးသုးမ့ၢ်ထီၣ်ဒါအိၣ်တဖၣ်အတၢ်တူၢ်န့ၢ်ခိၣ်ကဲလၢအယုာ်ကၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- KHRG)

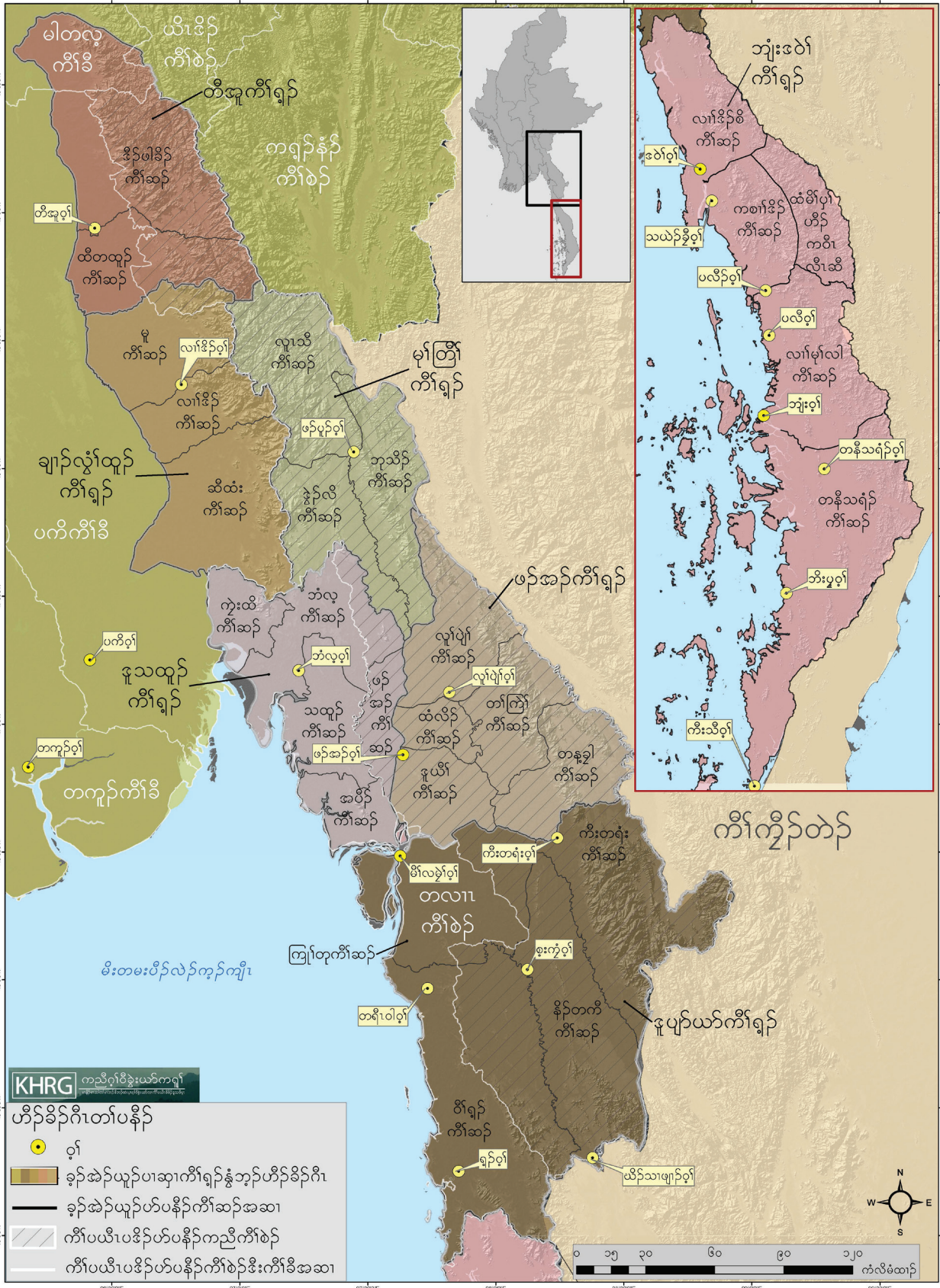

KHRG

လီၢ်ကဝီၤဆူၣ်ချ့ကရၢအကသံၣ်သရၣ်တဖၣ် ကူၤစါယါဘျါဝဲ ထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤပုၤသ့ၣ်အိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်လၢဖၣ်အဂီၢ်ရ့ၣ် အပုၤလၢကျါတတီၤ ဖဲလၢနီၣ်ဝဲဘၣ် ၂၀၀၂ နံၣ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိဃ့ၢ်မ့ၢ်ဖျါတဖၣ်အံၤ ဟံးန့ၢ်တၢ်ကူၤစါယါဘျါလၢ လီၢ်ကဝီၤဆူၣ်ချ့ကရၢတဖၣ်အအိၣ် ဒိသိးကပဒုာ်ဟးဆူးဝဲပယီၤသုးမ့ၢ်ဒိၣ် လၢအနီၢ်ဖျါကွံာ်အဝဲသ့ၣ်လၢ ကစၢ်ခိၣ်ဟီၣ်ကဝီၤန့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- KHRG)

ခွန်အဲဉ်ယုဉ်ဟ်ပနီဉ်ကညီကီၢ်စဲဉ်ဒီး ကီၢ်ပယီၤပဒိဉ်အတၢ်ဟ်ပနီဉ် ကီၢ်စဲဉ်ဒီးကီၢ်ခီ

တၢ်ဂုဏ်တၢ်ကျိမၤပုာ်

သုးမိစိရိအံၤ တၢ်ကဘၣ်လိာ်ဘၢလိာ်ကွီၢ်အိၤလၢအထံလီၢ် ကီၢ်ပူၤဒီး လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘၣ်ညါ ဒိဖျါအတၢ်မၤကမၣ်ကွီၢ်မ့ၣ် ထီၣ်ဒါထံဖိကီၢ်ဖိကမၤလၢ ကညီကီၢ်စဲၣ်အပူၤတကးဒီးဘၣ်, တၢ်မၤဘၣ်ဒိပုၤဂုဏ်ဝိခွဲးယာ်လၢ KHRG မၤနီၣ်မၤဃါတၢ်အိၤ လၢ နံၣ် ၃၀ အတီၢ်ပူၤအံၤ ပာ်ဖျါဝဲၣ်ရဲၣ်လၢ အတၢ်မၤတဖၣ် မ့ၣ် ဝဲတၢ်မၤကမၣ်တၢ်ဒုးတၢ်ယၤကွီၢ်မ့ၣ်ဒီး ကွီၢ်မ့ၣ်ထီၣ်ဒါပုၤဟီၣ် ခိၣ်ဖိန့ၣ်ဆၢန့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်ပယီၤသုးမ့ၢ်ဒိၣ်အံၤ ထီၣ်ပညိၣ်ထီၣ်ဒုးဝဲကမၤထံဖိကီၢ် ဖိသ့ၣ်တဖၣ်, အိၣ်စ့ၢ်ကီးဒီး တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးအက့ၢ် အ ဂီၤကလုာ်ကလုာ် လၢပုၤသးသမုၤဒီးပုၤတဂၤဘၣ်တဂၤအဖိ ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. အဃိမ့ၢ်ဝဲတၢ်မၤထီၣ်ဒါဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘၣ်တၢ်တိစၢၤ မၤစၢၤပုၤဂုဏ်ဝိတၢ်လိာ်ဘၣ်သဲးတၢ်ဘျၢ (IHL) ဃုာ်ဒီးအတၢ် ဘျၢခိၣ်သ့ၣ်အဂၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်မၤပျီမၤရဲၣ်ကွံာ်ဟီၣ်ကဝီၤဒီး သုးအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတ ဖၣ်အဂီၢ် ပယီၤသုးမ့ၢ်ဒိၣ်သ့ဝဲ တၢ်မၤဆူၣ်သုးလီၢ်သုးကျဲ ဒီး တၢ်နီၣ်ဃုာ်နီၣ်ဟးန့ၣ်ဆူၣ်တၢ်, တၢ်မၤပျီမၤဖုးဒီး တၢ်ဘျၢဘၣ် ဃး မ့ထံၣ်ခးသံတဘျီဃီ, တၢ်တြီဃာ်တၢ်လုာ်အိၣ်နီၣ်ခိၣ်သး သမုၤဒီး တၢ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ် အံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ်သၣ်ဝဲလီၤဒီး, စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်တၢ်ဟးဂုာ် ဟးဂီၤ, ဃုာ်ဒီးတၢ်ဒွဲၣ်အူမၤဟးဂီၤသဝီဒိဖျါဒီး စံာ်လီၢ်တ ဖၣ်, တၢ်ဂုာ်ဆူၣ်ပျီဆူၣ်, တၢ်ဃုဆူၣ်ဃုစးဒီး တၢ်ဟံးန့ၣ်ဆူၣ် ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပယီၤသုးတဖၣ်မၤဟးဂီၤတၢ်ဝဲ ကွီၢ်, တၢ်ဘါယုၤသရိာ်ဒီး ဆူၣ်ချုၤပိးလီၢ်တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တဖၣ် ဒီး တြီဃာ်ဝဲ သဝီဖိတဖၣ်လၢ ကဒီးန့ၣ်ဆူၣ်ချုၤတၢ်အံၤထွဲကွံာ်ထွဲ န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဆိးကါဝဲတၢ်မၤဆူၣ်ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် အပ တီၢ်ဒိတၢ်မၤကဲကုာ်အသိးဒီးသ့ဝဲသဝီဖိဒိတၢ်ဒိသဒါစုကဝဲၤအ သိးဒီး ဒိပုၤရဲၣ်ပျီကွံာ်မ့ၢ်ပိာ်အသိးန့ၣ်လီၤ. မၤသံမၤဝီ, မၤဆါပ ယွဲဝဲဒီး ဖိၣ်ဒုးဃာ်ဝဲ ကမၤထံဖိကီၢ်ဖိတဖၣ် ဒီးဟံးဒုာ်ဟံးက မၤနါစိၤအိၤဒိအမ့ၢ် ပုၤမၤသကိးတၢ်ဒီး ကလုာ်ဒုာ်ဖိၣ်စုက ဝဲၤလၢထီၣ်ဒါအိၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. သုးမ့ၢ်ဒိၣ်အံၤ မၤဟးဂီၤသဝီ ဖိခိဖျါ တၢ်မၤပယွဲအက့ၢ်ဂီၤကလုာ်ကလုာ်, ဒီးသ့ဝဲ သွံၣ်ထံး မ့ၣ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဒီး တၢ်ဖိၣ်ဆူၣ်မၤတရီၤတပါဒိတၢ် ဒုးအစုကဝဲၤတခါအသိးန့ၣ်လီၤ.

ဖိသ့ၣ်အခွဲးယာ်လၢကအိၣ်မ့ၢ်, ကဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ် သုးဒီး တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချုၤတဖၣ်စ့ၢ်ကီး ဘၣ်တၢ်မၤပယွဲ အိၤ ဒိဖျါ ပယီၤသုးမ့ၢ်ဒိၣ်အတၢ်သ့ဖိသ့ၣ်လၢ တၢ်မၤဆူၣ်မၤတၢ်မၤ, ဒီးတၢ်ကဲသုးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တကးဒီးဘၣ် ပယီၤသုးတဖၣ်

မၤပယွဲစ့ၢ်ကီးအခွဲးယာ်ဒိဖျါတၢ်တြီတၢ်ဃာ် ပုၤဂုဏ်ဝိတၢ်ဆိၣ် ထွဲမၤစၢၤဒိအမ့ၢ် ဆူၣ်ချုၤတၢ်အံၤထွဲကွံာ်ထွဲအခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်, ဒီးတၢ်ထီၣ်ဒုးကွီၢ်, ဒုသဝီဒီး ကမၤဟီၣ်ကဝီၤတဖၣ်လီၤလီၤ မ့ၢ်ဂ့ၤ ဒီးလၢကျဲကူၣ်တရံးမ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ်လီၤ. ပယီၤသုးမ့ၢ်သံၣ်ဘီ တဖၣ် မၤသံမၤဝီဝဲ ဖိသ့ၣ်တဖၣ်, ဒီးသုးဖိတဖၣ် ဖိၣ်န့ၣ်ဆူၣ် ပိာ်မ့ၣ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် လၢတၢ်ပညိၣ်မၤထီၣ်ဒါ သွံၣ်ထံးမ့ၣ်ခွါ တၢ် မၤပယွဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤပယွဲအက့ၢ်အဂီၤလၢအအိၣ်ဖျါတြီကလုာ်အံၤ မ့ၢ်ဝဲ တၢ်အုၣ်သးလၢ တၢ်ကဃိထံသ့ၣ်ညါဝဲ ကီၢ်ပယီၤသုးမ့ၢ်ဒိၣ် အတၢ်မၤပယွဲတၢ်ဒုးတၢ်ယၤကွီၢ်မ့ၢ်ဒီး ကွီၢ်မ့ၢ်ထီၣ်ဒါပုၤဟီၣ် ခိၣ်ဖိန့ၣ်ဆၢ လၢကဲအထီၣ်သးတပယုာ်ဃီ တုၤမ့ၢ်မဆါတ နံၤအံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ပျီပူၤတၢ်ကမၣ်လၢပယီၤသုးမ့ၢ်ဒိၣ်အဖိခိၣ်လၢအအိၣ်ယံာ် တၢ်လံလၢတၢ်စံာ်စိၤတဲၤစိၤအပူၤ ဒီးဘၣ်တၢ်ကွဲးဃာ် စ့ၢ်ကီး အိၤလၢ ကီၢ်ပယီၤအသဲးတၢ်ဘျၢဒီး ထံၣ်ကီၢ်သဲးအတၢ်သ့ၣ် ထီၣ်ဆိလီၤသးအက့ၢ်အဂီၤအပူၤ, အဃိတၢ်ကြးဟံးထီၣ်ဂ့ၢ် ဝီလၢအဆိအချုၤ ဒ်သိးတၢ်ကပတုာ်ကွံာ် ကီၢ်ပယီၤသုးမ့ၢ်ဒိၣ် အတၢ်မၤတရီၤတပါဆူၣ်မဲာ်ညါအဂီၢ် န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကျဲးစးဂဲၤ လိာ်လၢ ကကတိၤသကိးတၢ်ဒီး သုးမိစိရိ, မ့တမ့ၢ် တၢ်အိၣ် ခိးကွၢ်လၢလၢသုးမိစိရိခိၣ်န့ၣ်တဖၣ် ကဟံးဃာ်အတၢ်အၢၣ် လီၤတဖၣ်န့ၣ် ကဟံးစိာ်ဒုာ်ထဲ တၢ်မၤပယွဲဆူၣ်ညါဒီး ထံဖိကီၢ် ဖိအသးသမုၤတၢ်လီၤမၤ တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤကီၢ်ပယီၤဖိသ့ၣ်တ ဖၣ် ပာ်ဖျါတၢ်ဝဲၣ်ရဲၣ်လၢ အဝဲသ့ၣ်တသးလီၤတူၢ်လိာ်သုးအတၢ် ပၤတၢ်ပြးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

စုကဝဲၤတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်အကျါတခါလၢ အ ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်မၤပယွဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. သုးမ့ၢ်ဒိၣ်တဖၣ် ထီ ဘီဟံးန့ၣ်ဆူၣ်တၢ်ဘျၢလၢအကစၢ်ဂီၢ်ဒုာ်ဝဲအဃိ မ့ၢ်တၢ်မၤဆံး လီၤစ့ၤလီၤသဝီဖိတဖၣ်အခွဲးအယာ်, အတၢ်အိၣ်မ့ၢ် ဆိးပၤဒီး အတၢ်သ့တူၢ်ခိၣ်တၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး, ပုၤဂုဏ်ဝိခွဲးယာ်အ ကျါအကျဲခဲလၢာ်န့ၣ် ဟ့ၣ်အထီၣ်တၢ်န့ၣ်ပာ်ဘၣ်ဃး သုးမ့ၢ် သံၣ်ဘီအတၢ်မၤပယွဲအဂ့ၢ်လၢကျဲအါဘီန့ၣ်လီၤ.

ထဲတၢ်ကွၢ်ဟ့ၣ်ကွၢ်စူၣ် တၢ်ဖိးတၢ်မၤအကျါအကျဲတဖၣ်န့ၣ် တမ့ၢ်တၢ်လၢတၢ်ပုၤလၢ ကထီၣ်ဒုးတၢ်မၤပယွဲပုၤဂုဏ်ဝိခွဲး ယာ် ကဲထီၣ်သးလၢကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံထံးအပူၤ ဒီး တၢ်ကဲ ထီၣ်သးဒိၣ်ထီၣ်ဆံးအါဆံးအါန့ၣ်ဘၣ်. တၢ်မ့ၢ်တဒိကန့ၣ် ဒိ ခိၣ်ဒုသဝီဖိလၢအတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ် အတၢ်ဘၣ်ယိာ်ဘၣ်ဘီ လၢအဒိးသန့ၤထီၣ်အသးလၢ တနံၤဘၣ်တနံၤတၢ်မၤပယွဲတ

ဖန်ဘုဒီး တၢ်ကယိထံသ့ၣ်ညါက့ၤ တၢ်ကီၢ်ခါတၢ်အိၣ်သးလၢ ကီၢ်ပယီၤအပူၤတသ့ဘၣ်.

တၢ်မၤလိၣ်ထီၣ်ကဲထီၣ်ကမုၢ်တၢ်ဒိသဒါန့ၣ် ကဘၣ်ဟံပနီၣ် ဒီး ဆိၣ်ထွဲသဝီဖိတဖၣ် အတၢ်တြီဆၢကျိကျဲတဖၣ်လိလိၤ.

ဒီးဖျိဖျါဖျါန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကဘၣ်မၤဆူၣ်ထီၣ် သဝီဖိတဖၣ် ဃုာ်ဒီးလိၢ်ကဝီၤပုၤန့ၣ်ဖိန့ၣ်ကမိၤတဖၣ် အပတီၢ်ဒီး မၤအါထီၣ် တၢ်ဃုထၢလၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ် ဒ်သိးအဝဲသ့ၣ်ကသ့ဆၢတဲာ်ဝဲ ကျဲလၢကခိၣ်ဆၢက့ၤတၢ်မၤပယွဲတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လံာ်အဆၢဒိၣ်တဖၣ် အကုၢ်အဂီၢ်

အဆၢဒိၣ် (၁) - တၢ်ဟူးဂဲၤမၤရဲၤမၤပျီၤကွံာ်ဟီၣ်ကဝီၤတဖၣ်

စးထီၣ်ဖဲ ၁၉၇၀ နံၣ်ဘျဲၣ်ဖးဖိဃုာ်ဃုာ်န့ၣ် ဒ်ကီၢ်ပယီၤသးမုၢ် ဒိၣ်အတၢ်တီၢ်အိၣ်လၢ ကမၤရဲၤမၤပျီၤကွံာ်ပုၤထီၣ်လိထီၣ်တၢ် အသိး, ပယီၤသးမုၢ်ဒိၣ်အံၤမၤဝဲ တၢ်ရဲၤပျီၤနီၣ်န့ၣ်ဆူၣ်ကွံာ် သ ဝီဖိလၢတအိၣ်လၢ အတၢ်ပဟီၣ်ကဝီၤပူၤတဖၣ် လၢတၢ်လီၢ် သက့ၤဆးဒးန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်သ့ဝဲကျိကျဲ ဒ်သိးသဝီဖိတဖၣ် အိၣ်မူလၢဟီၣ်ကဝီၤအပူၤသ့တသ့လၢတဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်န့ၣ်ပၣ်ဃုာ်ဝဲဒီး တၢ်မၤပျဲၤမၤဖး ပုၤအသး သမူ, ပုၤအနီၢ်ခိ, တၢ်ဂုၢ်ဆူၣ်ပျီဆူၣ်, တၢ်ဃုဆူၣ်ဃုစိး, တၢ်ဒွဲၣ် အူကွံာ်ဟံၣ်ဃီ, ဒီးတၢ်ဖိးအိၣ်မၤအိၣ်လီၢ်ကျဲ, ဒီးတၢ်မၤဟးဂီၢ် တၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်တဖၣ် ဒ်သိးကမၤန့ၣ်ဆူၣ်သဝီဖိတဖၣ်လၢ က ဟးထီၣ်ကွံာ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

- ထဲ ၁၉၇၅ နံၣ်ဒီး ၁၉၇၈ အဘၢၣ်စၢၤန့ၣ်, ကညီဒီက လုာ်စၢၤဖိၣ်ကရၢ (KNU) တယးဝဲလၢ သဝီအဖျါၣ် ၈၀၀ ဘျဲၣ် (ဟံၣ်အစ့ၤကတၢ် ၂၀,၀၀၀ ဖျါၣ်) ဘၣ်တၢ်ဒွဲၣ်အူ ထီၣ်ကွံာ်, ကမုၢ် ၁၆၀ ဂၤ ဘၣ်တၢ်မၤသံကွံာ် ဒီး ၁၂၀ ဂၤ ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံး, ပိာ်မုၢ် ၄၀၀၀ ဘၣ်တၢ်ဖိၣ်ဆူၣ်မၤတ ရီတပါ, ဒီးပုၤအဂၤ ၂၀၀,၀၀၀ ဘျဲၣ်ဘၣ်ဃုာ်မ့ၢ်ဟးဖျိးန့ၣ် လီၤ.
- ကီၢ်ပယီၤသးမုၢ်ဒိၣ်ဘၣ်သဂၢ်ဒီးတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲထီၣ်ဖဲအဂဲၤ လိာ်ဟံးန့ၣ်ဆူၣ် ကလုာ်ဒုၣ်ဆံး အတၢ်အိၣ်ဆိးလီၢ်ကျဲ တဖၣ် ဆူအတၢ်ပဟီၣ်လၢအသိး, ဖဲ ၁၉၉၀ နံၣ်ဒီး ၂၀၀၀နံၣ် ဘျဲၣ်အဘၢၣ်စၢၤန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်မၤဆူၣ်ထီၣ်အါထီၣ်ဝဲ တၢ် ထီၣ်ဒါ တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ဖဲ ၁၉၉၈ နံၣ်န့ၣ် ကီၢ်ပယီၤကလုာ်ဒုၣ်အတၢ်ဃိထံသ့ၣ်ညါ ကရူၢ် (Burma Ethnic Research Group) ထီၣ်ဒုးတ ယာ်ဝဲလၢ ပုၤကမုၢ် ၄၈၀,၀၀၀ ဂၤဃုာ်ဃုာ် (သၢပူတပူ ဃုာ်ဃုာ် မ့ၢ်ပုၤကညီကလုာ်ဒုၣ်) န့ၣ် တၢ်နီၣ်ဃုာ်နီၣ်ဟးကွံာ် အီၤခီဖျိ တၢ်ဟူးဂဲၤမၤရဲၤမၤပျီၤဟီၣ်ကဝီၤအသိးန့ၣ်လီၤ.

- ဖဲ ၁၉၉၆ နံၣ် တုၤ ၂၀၁၁ နံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ် (TBBC) မၤနီၣ် မၤဃါဝဲ တၢ်ဟးကွံာ်ဟးဂီၢ်, တၢ်မၤဆူၣ်သးလီၢ်ကျဲ မ့တမ့ၢ် မၤဆူၣ်ပၣ်တၢ်ကွံာ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲတဖၣ်အသိး ဒုးကဲထီၣ် ဝဲ ကမုၢ်တၢ်ဃုာ်အိၣ်ကဒုလီၢ် အစ့ၤကတၢ် ၁,၂၆၀ တီၤ န့ၣ် လီၤ.
- ကီၢ်ပယီၤသးမုၢ်ဒိၣ်စံးဝဲဒၣ်လၢ တၢ်ဟူးဂဲၤမၤရဲၤမၤပျီၤကွံာ် ဟီၣ်ကဝီၤ ဒီးတၢ်မၤဆူၣ်သးလီၢ်သးကျဲအံၤ မ့ဒၣ်လၢတၢ် ဒိသဒါက့ၤကမုၢ်ထံဖိကီၢ်ဖိလၢ အဒုၣ်ဒါသးမုၢ်တဖၣ် အ စုပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်အနီၢ်နီၢ်တခီ, တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်မၤကျိကျဲ လၢကဟံစိဟံကမိၤဒီး ဟံးန့ၣ်တၢ်ဘၣ်ဘျဲးလၢအနီၢ်က စၢ်ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- လၢတၢ်ဂ့ၢ်တနီၤ, ပယီၤသးဟ့ၣ်လီၤဝဲသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် လံာ်ပရၢမ့တမ့ၢ်တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ကလုာ်ဒ်သိး ကဃုာ်ထီၣ်ကွံာ် လၢအသဝီပူၤ ဒ်မုၢ်နံၤလၢ တၢ်ဟံပနီၣ်အီၤအသိးဒီး တ ဘျီဃီ တၢ်မၤဆူၣ်အီၤလၢ ကသးကွံာ်အသးဆူ ကီၢ်ပယီၤ သးမုၢ်ဒိၣ် အတၢ်ပဟီၣ်ကဝီၤပူၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် လၢ တၢ်ဂ့ၢ်အါမံၤအပူၤန့ၣ် ပယီၤသးတဖၣ်ပညိၣ်ဟံဝဲ ဒူသဝီ တဖၣ်လၢ ကမၤဟးဂီၤဝဲအဂီၢ်, အသိးဖဲသးဖိတဖၣ် န့ၣ် လီၤဆူသဝီပူၤန့ၣ် မၤဟးဂီၤကွံာ်ဝဲဒူသဝီတဖၣ် ဒီးကမုၢ် တၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်တဖၣ်, မၤဆူၣ်သဝီဖိလၢကတူၢ်ဃုာ်ဟ့ၣ် လီၤကွံာ်အသး မ့တမ့ၢ် ကဃုာ်ထီၣ်ကွံာ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဒိ သဒါဆိသဝီဖိအတၢ်ဟဲက့ၤအိၣ်ဆိးက့ၤအဂီၢ်, သးတဖၣ် ဟးဆုာ်ဝုၤတီၤစ့ၢ်ကီးသဝီလၢ အရဲၤပျီၤနီၣ်ဟးကွံာ်ဝဲတဖၣ် ဒ်သိးကဖိၣ်ချူးန့ၣ်ဝဲ သဝီဖိလၢအဟဲက့ၤဆူသဝီပူၤလၢက ဟံးန့ၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အီၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်, ဟဲက့ၤဖဲမၤတၢ်လၢ အဟီၣ် ခိၣ်လီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.
- က့ၢ်, တၢ်ဟ့ၣ်ကသံၣ်ဒါဒီး သရိၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကီး ဘၣ်တၢ်ဒွဲၣ် အူကွံာ်ဒီးမၤဟးဂီၤကွံာ်အီၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်လီၤဃုထီတတီၤဖဲ ပျီၤလီၤဘျၢ တၢ်သုးလီၤသုးကျဲအလီၤ, လၢအအိၣ်ဖဲ ချၢၣ်လွံၣ်ထွဲၣ်ကီၢ်ရၢၣ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်လီၤလၢ သုးဖိတဖၣ်မၤန့ၢ် ဆူၣ်သဝီဖိလၢကလဲၤသုးလီၤကျဲ ဖဲလၢအ့ၣ်ဖြၣ် ၂၀၀၆ နံၣ်အပူၤ န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိတဖၣ်လၢအလဲအိၣ် ဖဲပျီၤလီၤဘျၢတၢ်လီၤတဖၣ် ကအုကစွၢ်ဘၣ်ဃး ထံကၢနီၤကၢအဂ့ၢ်, ဟီၣ်ခိၣ်ညၣ်ထွဲၣ်တဂ့ၤလၢ တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအဂီၢ်ဘၣ် ဒီး တၢ်တြီၤဃာ်တၢ်ဟးထီၣ်က့ၤလီၤအဂ့ၢ် တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- KHRG)

- သဝီဖိတဖၣ် တဲဝဲလၢတၢ်နီၤဆူၣ်သုးလီၤကျဲအလီၤန့ၣ်လီၤ. ကံၣ်ဒ်တၢ်ဒုးဃာ်ဒဲကဝီၤအသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်နီၤဃုၢ်န့ၣ်ဆူၣ်တၢ်, တၢ်မၤဆူၣ်သုးလီၤကျဲတဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘုၣ်သဲစးတြီၤတၢ်ဃာ်ဝဲ, ဒီးတၢ်ပာ်ပနီၣ်အိၣ်ဒဲအမ့ၢ် တၢ်ဒုးတၢ်ယၤ ကွီၢ်မ့ၢ် ဒီးကွီၢ်မ့ၢ်ထီဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိန့ၣ်ဆၢန့ၣ်လီၤ. တၢ်သုးလီၤသုးကျဲအလီၤန့ၣ်မၤဃးဝဲတၢ်လဲထီၣ်က့ၤလီၤဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ် လၢကတြီၤတၢ်ဃာ်သဝီဖိဒဲသိးအဖံးအိၣ်မၤ အိၣ်တၢ်သုတသုလၢတဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤလၢ တၢ်ပာ်ပနီၣ်အိၣ်တဖၣ်န့ၣ်တဂ့ၤလၢ တၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အလီၤဘၣ်ဒီး မ့ၢ်ဝဲထံလုာ်ဘၢညီၣ်န့ၣ်တၢ်အလီၤတဖၣ် န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤဆူၣ်သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် လၢကလဲၤပာ်ဖျိၣ်အဘုအဟုတဖၣ် ဖဲတၢ်လီၤလၢအဘူးဒီးပယီၤအသုးကလၢ ဒီးပယီၤသုးတဖၣ်ပာ်ပနီၣ်န့ၢ်က့ၤဝဲသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်လၢကလဲၤဟံအိၣ်က့ၤအဘုအဟုဆံးအါဆံးအါန့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်သုးလီၤသုးကျဲအလီၤန့ၣ်, ဆူၣ်ချ့တၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲဒီး ကသံၣ်ကသီတဖၣ် တအိၣ်နီၤတမံၤဘၣ်. သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်မၤဆူၣ်အိၣ်ထီၣ်ရီၤလၢကမၤတၢ်ဒီး တၢ်ဃုဆူၣ်ဃုစိး အဝဲသ့ၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤ လၢကျဲကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ.
- ဒူသဝီဖိတဖၣ်ဘၣ်သးလၢ ကဃုၢ်ဆူၣ်ပုၤလၢကျါ ဒိၣ်န့ၢ်ဒိးကလဲၤအိၣ်ဆူၣ် ပယီၤသုးအတၢ်ပာ်ပနီၣ်အလီၤန့ၣ်လီၤ.
- ကီၢ်ပယီၤသုးမ့ၢ်ဒိၣ်ဟ့ၣ်လီၤတၢ်ကလုာ်လၢ တၢ်ကဘၣ်မၤဟးဂီၤကွံာ် သဝီတဖျါၣ်လၢလၢအမ့ၢ် တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အလီၤ, သဝီဖိလၢအအိၣ်ဆူၣ်ဖဲန့ၣ်တဖၣ်, ဒီးအတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဟီၣ်ကဝီၤတဖၣ်အံၤတၢ်ပာ်ပနီၣ်အိၣ်လၢ “တၢ်ခးသဘျၢ” အဟီၣ်ကဝီၤ လၢအခိပညီမ့ၢ်ဝဲ သဝီ

- ဖိတဂၤလၢလၢလၢ တၢ်ထံၣ်န့ၢ်အိၣ်ဖဲန့ၣ်တဖၣ် တၢ်ခးအိၣ်သ့ဝဲဒီး တၢ်ပျါပုၤပုၤမၤကမၢ်တၢ်ဖိအတၢ်ကမၢ် အိၣ်ဝဲလ့ၤတုၤလ့ၤတီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမ့ၢ်ဝဲ ကီၢ်ပယီၤသုးမ့ၢ်ဒိၣ်အတၢ်ဟူးဂဲၤတၢ်နဲၣ်လီၤန့ၣ်လီၤ.
- ဒူသဝီတနီၤမၤဝဲတၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်ဒီး ပယီၤသုးမ့ၢ်ဒိၣ်တဖၣ်လၢလီၤကဝီၤပတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢ တၢ်မၤတၢ်အါၣ်လီၤအိၣ်လီၤတဖၣ်အံၤ ဟဲစိာ်ဒၣ်တၢ်မၤဃးသဝီဖိတၢ်လဲထီၣ်က့ၤလီၤဒီး တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ် ဒီးဒုးအိၣ်အါထီၣ်တၢ်မၤန့ၢ်ဆူၣ် ပုၤမၤတၢ်ဖိတခီန့ၣ်လီၤ.

“ပဝဲကိးဂၢဒဲးန့ၣ် ပယီၤသုးမၤသံပုၤဘူးကချူး ဘူးကချူးညါ အဝဲသ့ၣ်မ့ထံၣ်ချူးပုၤဒု, ပဘၣ်သံလံ.”

- သဝီဖိလၢ မ့ၢ်တြီၤကီၢ်ရၢၣ်တဂၤပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲ

- သဝီဖိလၢအဃုၢ်ဆူၣ် ကီၢ်က့ၢ်တဲၣ် အကီၢ်ဆၢန့ၣ်, အါစုအါဘျီ က့ၢ်တဲၣ် ပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤတဖၣ် နီၤဟးကွံာ်အဝဲသ့ၣ် မ့တမ့ၢ်မၤန့ၢ်ဆူၣ်အဝဲသ့ၣ် လၢကတုထီၣ်တၢ်အိၣ်ကဒုလီၤလၢကျဲတီၤလီၤဒီး လၢပျီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. က့ၢ်တဲၣ်ပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤတဖၣ် ဒုးန့ၣ်လီၤပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဖိ ဖဲလၢအဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်န့ၢ်ဟူၣ်ကျိၤသီအါခိၤန့ၣ်လီၤ.
- စး ထီၣ်လၢသုးဟံး န့ၢ်ဆူၣ် ထံ ကီၢ်တၢ်စိ တၢ်ကမိၤဖဲ ၂၀၂၁နံၣ်န့ၣ်, သဝီဖိလၢကညီကီၢ်စဲၣ်အပူၤတဖၣ် ဘၣ်

ဖဲလါအီကူး ၂၀၀၆ နံနံနံ ခူ သဝီဒီး တံသုးလီၤသုးကျဲအ လီၤတဖၣ် ခဲလၢာ်လါအအိၣ်ဖဲ (နအဖ) အတၢ်ပဖီလၢာ် လါအ အိၣ်ဖဲမူကီၢ်ဆၢ, ချၢၣ်လွံၢ်ထူၣ် ကီၢ်ရဲၣ်တဖၣ်န့ၣ် (နအဖ) အ သုးဒိၣ်ချ့သုးရဲၣ်နီၣ်ဂံၢ် -၅၉၉ မၤလါအဝဲသ့ၣ်လါ ကတီၢ် တံၢ်ဃာ်အခူသဝီဝးဝးန့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- KHRG)

ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဝဲဒီး သုးကဘီယူၤခးလီၤတၢ်သကုၤဆးဒး န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်နီၣ်ဃ့ၢ်ကွံာ်ခူသဝီဖိတဖၣ် ဒီးမၤဟး ဂီၤကွံာ်ခူသဝီ တဖၣ် တကးဘၣ် မၤသံစ့ၢ်ကီးကမျၢၢ်ဖိတ ဖၣ် အစ့ၤကတၢ် (၃၂)ဂၤလဲန့ၣ်လီၤ. သုးမ့ၢ်ဒိၣ်အံၤ ခွဲၣ်အူ မၤဟးဂီၤကွံာ် သဝီတဖၣ်, ဒီးတြီတံၢ်ဃာ်တၢ်လဲထီၣ်က့ၤ

လီၤဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်, ဒီးတြီတံၢ်ဃာ်စ့ၢ်ကီး တၢ်ဝဲစိာ်တီဆ့ၢ်န့ၣ် လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဂုၢ်ဆူၣ်ပျီဆူၣ်ဒီး မၤဟးဂီၤဝဲတၢ်ဖိတၢ်လံၤဒဲ အမ့ၢ် ဆူၣ်ချ့ပီးလီၤဒီး တၢ်အိၣ်တၢ်အိတဖၣ်, ဖိၣ်ဃာ်ဝဲပုၤ လါအဟ့ၣ်နီၤလီၤတၢ်တိစၢၤမၤစၢၤသ့ၣ်တဖၣ်, ဒီးတကး ဒီးဘၣ် ဒိၣ်တဲာ်ကွံာ်တၢ်မၤစၢၤလါအရ့ၤဒိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကညီသဝီဖိလါ ခူပျၢ်ယာ်ကီၢ်ရဲၣ်တဖၣ် ဃ့ၢ်ထီၣ်ကွံာ်လါအသးသမူအ ကီၢ် ဒီးစိာ်ဃုာ်ဝဲတၢ်လါ အစိာ်ဝဲန့ၢ်တဖၣ် ဆူကီၢ်ကီၢ်တဲာ်ကီၢ်ဆါ ဖဲလါ ဖုၤတြုၤအါရဲၤ ထီၣ်တတ် ၁၉၉၇နံနံန့ၣ်လီၤ. ဖဲသဝီဖိတဖၣ် ဃ့ၢ်ဝဲဆါက တီၢ်, ပယီၤသုးလါအထီၣ်ဒုးအဝဲသ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်စီၤစ့ၢ်ဒီးအဝဲသ့ၣ် ထဲတ ခိန့ၣ်ရဲၣ်လါဒိၣ်ကျဲန့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- KHRG)

ကညီပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲ ၆,၀၀၀ဂၤဃုာ်ဃုာ် လါခူပျၢ်ယာ်ကီၢ်ရဲၣ်အပူၤ လဲၤတုၤဃီၤဝဲဆူကီၢ်ကီၢ်တဲာ်အပူၤသီသီဖိဒီး, ဆီလီၤဝဲတၢ်အိၣ်ကဒုလီၢ်ဖဲ ကျဲကပဒီး လါထံဘီကျါအပူၤဖဲ ကဟံးဖးလံာ်တၢ်လီၢ်ဖဲလါဖုၤတြုၤအါရဲၤ ထီၣ်တတ် ၁၉၉၇နံနံန့ၣ်လီၤ. ကီၢ်ကီၢ်တဲာ် ပုၤန့ၢ်စီၤန့ၢ်ကမိၤတဖၣ်ဟ့ၣ်အ ဝဲသ့ၣ်အခွဲးလါ ကသ့ၣ်ထီၣ်အဒဲဖဲ ကျဲကပၤန့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- KHRG)

အဆာဒိဉ် (၂) - တာ်ပညိဉ်ဒုးထီဒါကမုာ်

ပယီသုးတဖဉ် ထံဉ်သံပာ်ပနီဉ်သဝီဖိသုဉ်တဖဉ်ခဲလာ်လာ် အမုာ်လီာ်ကဝီကလုာ်ဒုဉ်သုးအပူၤမၤသကိးတာ်သုဉ်တဖဉ် န့ဉ်လီၤ. လၢတာ်န့ဉ်အယီ ပယီသုးတာ်ဟူးတာ်ဂဲၤခိဉ်သုဉ်ဒုး ထီဒါကမုာ် ဒီး တာ်လွံာ်တာ်ကူဉ်ကျဲၤတဖဉ်အပူၤန့ဉ် ထီ ဘိအိဉ်ဝဲဒီး တာ်မၤသံမၤဝီနီၤစါတာ်, မၤဆါပယွဲ ဒီးဖိဉ်ဒုးဃာ် ကမုာ်တဖဉ်န့ဉ်လီၤ.

- ပယီသုးသုဉ်တဖဉ် စံဉ်ညီဉ်သံနီၤစါကမုာ် လၢသုးတာ် ဒုးဃာ်ဖိလာ်အပူၤ ဒီးဒိန့ဉ်အသိး အဝဲသုဉ်ခးသံဒီး မၤ သံ စွာ်ကိးကမုာ်လၢကျဲအဂၤလၢသုးတာ်ဒုးဃာ်အချၢအိဉ် ဝဲဒဉ်န့ဉ်လီၤ.
- ပယီသုးမုာ်ဒိဉ်အသုးဖိသုဉ်တဖဉ် တာ်ဟ့ဉ်လီၤအဝဲသုဉ် တာ်ကလုာ်လၢကခးသံပုၤလၢအထံဉ်ဝဲတဂၤလာ်လာ် ဖဲ ဟီဉ်ကဝီအလွဲၤသုအပူၤသုဉ်တဖဉ်သ့န့ဉ်လီၤ. ပယီ

သုးတဖဉ် နီၤဖးလီၤဟီဉ်ကဝီအလွဲၤလၢကမၤလီၤပိုာ်ကွံဉ် ဝဲ အဂီၢ် ဒီးဟီဉ်ကဝီလၢအဝဲသုဉ်မၤပျီမၤရှဲကွံဉ်ဝဲဝဲသုဉ် တဖဉ်န့ဉ်လီၤ.

- စးထီဉ်ဖဲ ၁၉၉၀ နံဉ်န့ဉ် ကီာ်ပယီသုးမိၤစီရီၤအံၤဒုးအိဉ် ထီဉ်စွာ်ကိးသုးကျိၤလီၤဆီန့ဉ်လီၤ. သုးကျိၤလီၤဆီဝဲအံၤ တပာ်ဃုာ်လၢတာ်ထီဉ်ဒုးအပူၤဘဉ် မ့မုာ်တဒီအဝဲသုဉ် အိဉ်ဒီးအတာ်ပညိဉ်လီၤလီၤလၢ ‘ကဘဉ်မၤသံ ပုၤတဂၤ လာ်လာ်လၢအဝဲသုဉ်ဆိကမိဉ်ဝဲလၢအအိဉ်ဒီးတာ်ဆဲးကျိး ဆဲးကျိးဒီးသုးဖိဉ်စုကဝဲၤတဖုဖု လၢအထီဒါအဝဲသုဉ် န့ဉ် လီၤ. ပုၤလၢအအိဉ် လၢခိဉ်ဒုးသဝီပုၤမုာ်ဂ့ၤ ဒီးပုၤလၢတာ် ဆဲးကျိးဆဲးကျိးမ့အိဉ်ပာ်လၢအပူၤကွံဉ်အနံဉ်တဖဉ်အနံဉ် မ့တမုာ် လၢအပူၤကွံဉ်နံဉ်လၢအဆံသုဉ်တဖဉ်စွာ်ကိးမၤသံ ဝဲဒဉ်သ့န့ဉ်လီၤ.’

ဖဲလၢမးရှး ၂၁သီ, ၂၀၀၇နံဉ် ကဘဉ်ဖဲ ဟါခီ ၃း၃၀ နံဉ်ရံဉ်အဆၢကတီာ်န့ဉ် န.အ.ဖ ဒိဉ်သုးရုဉ် (၅၀၁)သုးတဖဉ် ခးသံသဝီဖိ လၢအဟးဃုအိဉ်တာ် အိဉ်တာ်အိသုဉ်တဖဉ် ဖဲသဒါဒါ ဟီဉ်ကဝီ, မုာ်တြီာ်ကီာ်ရုဉ်ပူၤန့ဉ်လီၤ. ပယီသုးသုဉ်တဖဉ် ဒွဲဉ်အူထီဉ်သဝီဖိဟံဉ်ဃီတာ်အိဉ်တာ်ဆိး ဒီးတာ်ဖဲးအိဉ်မၤ အိဉ်လီာ်ဝဲအလီာ်ခံ သဝီဖိသုဉ်တဖဉ် ကွာ်ဆၢဉ်မာ်ဘဉ်ဝဲတာ်အိဉ် တာ်အိတလၢတလီဉ်အယီ အဝဲသုဉ်ဘဉ်ဟူးဂဲၤလဲထီဉ်က့ၤလီၤဃုအိဉ်က့ၤတာ်အိဉ် တာ်အိတဖဉ်န့ဉ်လီၤ. (တာ်ဂီၤ- KHRG)

“

“အဝဲသ့ၣ်စာတံၢ်ဃာ်ယၤလၢထံၣ်ခၢ်သး ကအိၣ်ခံန့ၣ်ရံၣ် ဃာ်ဃာ်ညါ. ယမိၣ်ထီၣ်သ့ၣ်ထဲယနါဒုတဘိ လၢထံဖီ ခိၣ် [ဒ်သိးယကသါကန့ၣ်အဂီၢ်]. [...] ယဘူးကသံညါ.”
-- စီကအ-- အိၣ်လၢ မ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရဲၣ်, လၢအဘၣ်တၢ် မၤဆါပယွဲအီၤလၢပယီၤသးလၢခံသီအတီၢ်ပူၤ ဖဲ ၁၉၇၅ နံၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.

- သဝီဖိလၢ မ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရဲၣ်တဂၤပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲ

- သးအတၢ်ဟူးဂဲၤခိၣ်သ့ၣ်လီၤဆီလၢအဝဲသ့ၣ်ဟူးဂဲၤသ့ၣ်စူး ကါဝဲလၢဟီၣ်ကဝီၤအလွဲၤသ့ၣ်အပူၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ် ပာ် ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပုၤပုၤဒီးလီၤတံၢ်လီၤဆဲးလၢ အမ့ၢ်တၢ်မၤ ထီၣ်ဒါ ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘၣ်တၢ်တိစၢၤမၤပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်လိၣ်ဘၣ် သဲစးတၢ်ဘျါခိၣ်သ့ၣ် (IHL) လၢသးဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကဘၣ် ပာ်ထံနီၤဖးဝဲကမ့ၢ် ဒီးသးတၢ်ပညိၣ်ခးပနီၣ်အလီၢ်သ့ၣ် တဖၣ်ဒီးဟးဆဲးတၢ်ထီၣ်ဒုးအကျိၤအကျဲလၢအပူၤကွံာ် သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ပယီၤသးမ့ၢ်ဒိၣ်တဖၣ် သ့ၣ်တၢ်မၤဆါပယွဲလၢ အအိၣ်ဒီးအ ကျိၤအကျဲလီၤတံၢ်လီၤဆဲးသ့ၣ်တဖၣ် ဒ်သိးကစံၣ်ညီၣ်, မၤ ပျံၤမၤဖးဒီးပၤတၢ်ဃာ်သဝီဖိအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး အ ဝဲသ့ၣ်မၤဝဲဒ်အံၤ ဒ်သိးကထူးထီၣ်ဟံးန့ၢ် တၢ်ကစီၣ် လၢ သဝီဖိတဖၣ်အအိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်သ့ၣ်စူးကါဝဲသး တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအကျိၤအကျဲဝဲအံၤ လၢတၢ်လီၤသကုဆေး

ဒး ဒ်သးမ့ၢ်ဒိၣ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ တၢ်ထီၣ်ဒုးအကျိၤအကျဲတ ခါအသိးန့ၣ်လီၤ.

- သဝီဖိတဖၣ်လၢပယီၤသးပာ်ဒ့ၣ်ပာ်ကမၣ်အီၤလၢ အပာ် ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီး ကရၢလၢအပူၤထီၣ်အဝဲသ့ၣ်သ့ၣ် တ ဖၣ်န့ၣ် ဘၣ်တၢ်မၤဆါပယွဲအီၤ, ဖီၣ်ဒုးဃာ်အီၤဒီး ညီၣ်န့ၢ် ဘၣ်တၢ်မၤသံအီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်လၢတၢ်ပာ်ဒ့ၣ်ပာ်ကမၣ် အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်လဲၤဖဲလဲၤမၤလၢပျီပူၤ, တၢ်ဟးလၢ မ့ၢ်ဟါ မ့တမ့ၢ် တၢ်ဟးလၢတအိၣ်ဒီးလံာ်တၢ်ပျဲလၢ တၢ် ဝဲ စိာ် မ့တမ့ၢ်တၢ်တီဆုၤတၢ်ဖိတၢ်လံၤလီၤဆီဒ့ၣ်တၢ် (ဘုဟု, မ့ၣ်ဘံး မ့တမ့ၢ် လီအ့ၣ် (Battery) ဒီးကသံၣ်ကသီ) သ့ၣ် တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢပယီၤသးတဖၣ်တဘၣ်သးဝဲလၢတၢ် ဖိတၢ်လံၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ကလဲၤတုၤဆူလီၢ်ကဝီၤ သးတ ဖၣ် အအိၣ်ဘၣ်အဃိန့ၣ်လီၤ. သဝီဖိတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတ ဖၣ် ဘၣ်ထွဲဝဲဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤခဲလၢာ် မ့ၢ်လၢ အဝဲသ့ၣ်လိၣ်ဘၣ်ဝဲလၢ အတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိၣ်သးသမူ ဒီး တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့တၢ်လိၣ်ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ပယီၤသးတဖၣ်ပညိၣ်ပာ်စ့ၢ်ကိးဝဲလၢကဖိၣ်ဒုးဃာ်ခွဲၣ်အဲၣ် ယူၣ် ဒီးကညီၣ်ဒိကလုာ်တၢ်ထူၣ်ဖျဲးသးမ့ၢ်ဒိၣ် (KNLA) အ ဟံၣ်ဖိဃီဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဃုာ်ဒီးတၢ်မၤပယွဲအဂုၤအဂၤသ့ၣ် တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤကဲထီၣ်တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်လၢ သဝီ ဖိအါ ဂၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် မ့ၢ်လၢဟီၣ်ကဝီၤအပူၤအံၤန့ၣ် ပုၤ ကိးဂၤဒဲးဃာ်ဃာ် အဘူးအတၢ်လၢအဘူး မ့တမ့ၢ် အယံၤ တဂၤဂၤကဲဝဲ KNLA သးအိၣ်အဃိန့ၣ်လီၤ.

ဖဲမ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရဲၣ် မ့ၢ်ထီၣ်ဟီၣ်က ဝီပူၤန့ၣ် န.အ.ဖ ခိၣ်သးရဲၣ် (၂) ခိၣ်ချ့သးတြီၤ (တဝဲမ-၄၄)သး တဖၣ် ကွဲးပာ်တ့ၢ်ဝဲလံာ်လၢသဝီ ဖိအဂီၢ် ဖဲဟံၣ်လၢတအူအိၣ်ဘၣ် တဖျါအပူၤ ကွဲးလီၤဝဲဒ်အံၤ “ဃုာ် တုၤလၢနပူၤဖျဲး မ့ၢ်တနံၤ လၢနလီၤ ဘျဲးန့ၣ် မ့ၢ်မ့ၢ် တနံၤလၢနကဘၣ် သံလီၤ.’ ငပွ. ၈၁ [တဝဲမ] ၄၄.” (တၢ်ဂီၤ- KHRG)

- စးထီၣ်လၢသုးဟံးန့ၣ်ဆူၣ်ထံၣ်ကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤဝံၤအလီၢ်ခံ ပယီၤသုးမိၤစိရိၤသ့ၣ်တဖၣ် က့ၤစးထီၣ်သ့ၣ်စူးကါ ကဒါတၢ်ခးသံတဘျီဃီသန့တခါအံၤ ဒီးအဝဲသ့ၣ် ပၢ်လီၤတၢ်ပၢ်နီၣ်တၢ်ဆါကတီၢ်လၢတၢ်ဟးထီၣ်က့ၤလီၤအဂီၢ် ဒီးတြီတၢ်ဃာ်တၢ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤလၢဟီၣ်ကဝီၤတဘျးတီၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်သ့ၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီဒီးသန့သ့ၣ်တဖၣ်အံၤတမ့ၢ်ထဲလၢအထူးကွံာ်သဝီဖိတၢ်အိၣ်မူသဘျးဒီးတၢ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤသဘျးသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်အမဲာ်ညါ အဝဲသ့ၣ်မၤအာမၤသီမၤဆါပယွဲထီၣ်ဒါကမ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဆူၣ်ညါကွၢ်ကွၢ်

န့ၣ်လီၤ. တၢ်ပၢ်ဖျါထီၣ်ဘၣ်ဃးဂ့ၢ်ဝီလၢအမ့ၢ် တၢ်မၤဆါပယွဲ, ပယီၤသုးမိၤစိရိၤလူၤဃုဖီၣ်ပုၤလၢအပၣ်ဃုာ်လၢ ကမ့ၢ်တၢ်တဒိကန့ၣ်ထီၣ်ဒါသုးမိၤစိရိၤ (CDM) တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအကျါ, ဒီးပုၤတဂၤလၢလၢလၢအပၣ်ဃုာ် မ့တမ့ၢ် ဆိကမိၣ်ကမၣ်ဝဲလၢအဟူးဂဲၤထီၣ်ဒါအဝဲသ့ၣ် တဖၣ်အံၤစ့ၢ်ကီး ဟံးအါထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲပယီၤသုးသ့ၣ်တဖၣ်ဟူးဂဲၤ ဒီးဖဲလၢအဝဲသ့ၣ်ပၢ်လီၤတၢ်သမံသမိၤတြဲၤအခါ အဝဲသ့ၣ် ဒိတီၢ်ဒီးမၤပျံၤမၤဖုးကမ့ၢ်ဂ့ၢ်ဝီသ့ၣ်တဖၣ် ဟံးကဲထီၣ်အသးတပယုာ်ဃီန့ၣ်လီၤ.

အဆၢဒိၣ် ၃ - တၢ်မၤဆူၣ်မၤစိး

တၢ်မၤဆူၣ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်မၤပယွဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်ဒီး လီၢ်ကဝီၤသဝီဖိလၢ ကညီကီၢ်စဲၣ်ပုၤ လီၤဆီဒၣ်တၢ်ပုၤလၢအအိၣ်လၢပယီၤသုးတၢ်ပၢ်ဆူၣ်ပၤစိး အဖိလၢသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဘၣ်ဝဲတၢ်မၤဆူၣ်မၤစိးအအါကတၢ် ဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲလီၢ်ကဝီၤတၢ်ဃုာ်မ့ၢ်ဟးဖျိးသ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်လီၤသက့ၤဆးဒးန့ၣ်လီၤ.

- တၢ်မၤဆူၣ် ဒ်အမ့ၢ်တၢ်မၤဆူၣ်ဝံၤပီၤတၢ်န့ၣ် KHRG ပၢ်ဖျါထီၣ်ဝဲအခိၣ်ပညီဒ်အမ့ၢ် “တၢ်စံၣ်ညီၣ်အက့ၢ်အဂီၢ်တခါ လၢအလီၤပျံၤလီၤဖုးဒိၣ်ဒိၣ်ကလဲာ်ဒီးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဃာ်လၢသဝီဖိအခိၣ်န့ၣ်ပုၤ, ဘၣ်ဆၢၣ် တၢ်ဂ့ၢ်လၢသဝီဖိပျံၤဝဲဒိၣ် ကတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်လၢ တၢ်မၤဆူၣ်အဆၢကတီၢ် အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်အိၣ်ဘူးဘူးတၢ်တၢ်ဒီး န့.အ.ဖ ပယီၤသုးဖိ လၢအမၤကမၣ် ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်အအါသီသီန့ၣ်ကလဲာ်ထီၣ်ဘိဃာ်ဃာ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ အဃိန့ၣ်လီၤ.”
- သဝီဖိတဖၣ် ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဘၣ်ဒီးပယီၤသုး တၢ်ဃုာ်ဆူၣ်ပုၤမၤတၢ်ဖိဂ့ၢ်ဝီလၢအဝဲသ့ၣ်ဂ့ၢ်လီာ်ဝဲတန့ၢ်ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တဘိယုာ်ဃီအဃိ မ့ၢ်တၢ်လၢတြီတၢ်ဃာ်အဝဲသ့ၣ်လၢကဖံးအိၣ်မၤအိၣ်က့ၤတၢ်လၢအဟံၣ်ဃီတၢ်လုာ်အိၣ်နီၢ်ခိၣ်သးသမ့တၢ်အိၣ်က့ၢ်အိၣ်ပုၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ပယီၤသုးသ့ၣ်တၢ်မၤဆူၣ်သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်ဒ်သိးဒီးကပၤတၢ်ဃာ်ဘၣ်သဝီဖိ ဒီးမၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၤအတၢ်ပၤတၢ်ဃာ်သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်မၤဆူၣ်သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤလၢသုးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်တၢ်တီၢ်ကျဲၤဖးဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်တုကျဲ, လ့ၣ်မ့ၢ်အူကျဲဒီးတီၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤအဃိ အဝဲသ့ၣ်မၤလဲာ်ထီၣ်အတၢ်ပၤဟီၣ်ကဝီၤန့ၢ်အါထီၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး အဝဲသ့ၣ်မၤစ့ၢ်ကီးသဝီဖိတဖၣ်မၤန့ၢ်အါသုးကလၢၤ တၢ်လိၣ်ဘၣ် ဒီးတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤအဃိ အဝဲသ့ၣ်မၤအါထီၣ်ဝဲအသုးဂံၢ်ဘါသ့ၣ်ဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

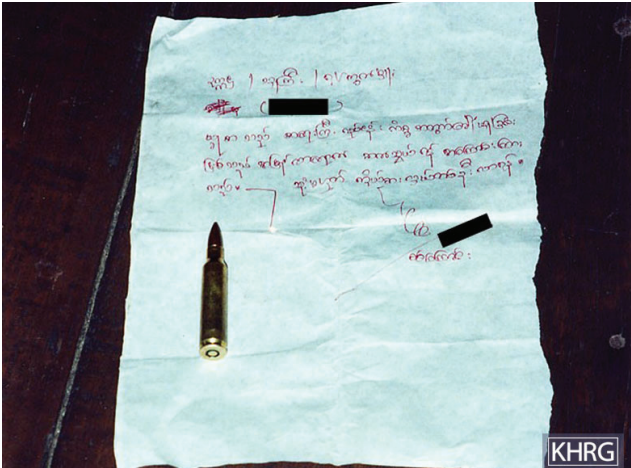
- ဖဲ ၂၀၁၂ န့ၣ်တၢ်မၤတၢ်ပတုာ်တၢ်ခးပတြီၣ်အခါ သဝီဖိလၢအသးန့ၣ်အိၣ် (၁၈)န့ၣ်ဆူၣ်အဖိခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် အါဒၣ်တၢ်တက့ၢ် အဝဲသ့ၣ်လဲၤခီဖျိဘၣ်ဝဲပယီၤသုးတၢ်မၤဆူၣ်တမံၤမံၤလၢအဝဲသ့ၣ်တၢ်အိၣ်မူအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ဖဲသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် ပယီၤသုးဖိဒုးဃာ်အါဒီးမၤဆူၣ်အဝဲသ့ၣ်ဖဲမၤတၢ်တဖၣ်အခါ တၢ်အိၣ်တၢ်အီ, ထံအီ, တၢ်အိၣ်ဆိးလီၢ်ကျဲ ဒီးကသံၣ်ကသီတၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲလၢအဝဲသ့ၣ်ဂီၢ်တအိၣ်ဘၣ် ဒီးတၢ်ဖိၣ်ဒုးဃာ်အဝဲသ့ၣ်ဖးယံာ် တုၤတဘျးလၢညါန့ၣ်လီၤ. ပုၤဝံၤပီၤတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် ပယီၤသုးမၤတရီတပါဒီးဒိတီၢ်အဝဲသ့ၣ် လၢန့ၣ်အမဲာ်ညါ ဖဲအဝဲသ့ၣ်ဟးမ့တကဲ မ့တမ့ၢ်ဝံတၢ်ဘိၣ်မ့တန့ၢ်လၢၤဘၣ်အခါ အါစုအါဘျီတၢ်ပၢ်တုာ်သံကွံာ်အဝဲသ့ၣ်လၢကျဲတီၤ န့ၣ်လီၤ.

ဖဲလါနီၣ်ဝုဘၣ် ၂၀၀၂ န့ၣ်န့ၣ် န့.အ.ဖ ခိၣ်ချ့သုးတြီၤ (တဝဲမ-၄၄) (မ့အိၣ်လဲာ်ကဲအခိၣ်) တဖုအံၤန့ၣ် ဟ့ၣ်လီၤတၢ်ကလုာ်လၢ သဝီဖိတဖၣ်ကတၢ်ကျဲပျီမၤ ပျီန့ၢ်အဝဲသ့ၣ် တဖီၣ်, သ့ၣ်ထူၣ် ဒီးတၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိသ့ၣ်တဖၣ် လၢဘံလုဒီးဖၣ်ပုၣ်ကျဲမ့ၢ်အပၤ (၅၀) ခိၣ်ယီၤဝးဝး ဒ်သိးဒီး အဝဲသ့ၣ်ဟးလၢကျဲမ့ၢ်ခိၣ်အဆၢကတီၢ် ပုၤခးအဝဲသ့ၣ်သုတသ့တဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- KHRG)

- တၢ်မၤဆူၣ်မၤစိးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မၤဘၣ်ဒိစ့ၢ်ကိးမိၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဖိးတၢ်မၤအကၢ်အစီ မ့ၢ်လၢမိၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ကွၢ်ထွဲက့ၤအဖိအလံၤတချုးလၢဘၣ်အဃိန့ၣ်လီၤ. သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် တဲဖျါထီၣ်ဝဲ မိၢ်လၢအအိၣ်ဒီးဖိဆံးအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ပယီၤသးဖိၣ်မၤဆူၣ်အဝဲသ့ၣ် လဲၤဝဲပီၤတၢ်အဆၢကတီၢ်ကဘၣ်ဒုးအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲအဝဲက့ၤတုၤလၢဟံၣ်အခါ အဖိသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်သ့ၣ်ဝဲအဝဲသ့ၣ်သးလၢန့ၣ်ထံန့ၣ်လီၤ. ပိၣ်မုၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ပယီၤသးမ့ၢ်ဖိၣ် မၤဝဲပီၤတၢ်အဘျီစ့ၢ်တစဲးဘၣ်ဆၣ် အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ အိၣ်ဘၣ်ဝဲလၢသ့ၣ်ထံးမုၢ်ခွါတၢ်မၤတရီၤတပါ တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.

အါစုအါဘျီ ဖဲပယီၤသးတဖၣ် ဟ့ၣ်လီၤတၢ်ကလုာ် ဃုဆူၣ်ပုၤမၤ တၢ်ဖိဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံၤသ့ၣ်တဖၣ်အခါ သူဃုာ်ဝဲဒီးတၢ်မၤပျံၤမၤဖုး သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲလၢအိးကထိဘၣ် ၂၃သီ, ၂၀၀၂န့ၣ်န့ၣ် ပယီၤ သး MA-1 သးခိၣ် ဆုၤလံာ်ပရၢတဘျီ, ဆုၤဃုာ်ဝဲ ဒီး ၅.၅၆ မမ ကျိချံတဖျါဆူၣ်ပုၤယာ်ကီၢ်ရဲၣ်သဝီသးပုၤမုၢ်တဂၤ အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲတၢ်မၤပျံၤမၤဖုးကြၢၢ်ကလံာ်လၢ သဝီသးပုၤမုၢ် အံၤ မ့တလူၤပိာ်ထွဲ မၤလၢပဲၤဝဲတၢ်ကလုာ်အံၤဘၣ်န့ၣ် တၢ်ကခးသံ သဝီဖိ န့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- KHRG)

- ဒ်ညီန့ၣ်အသိးန့ၣ် ပယီၤသးဖိၣ်သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဖဲသဝီဖိဟးထီၣ်က့ၤလီၤအခါ, ဖိးတၢ်မၤတၢ်လၢစံာ်ပဲၤ တၢ်ဖိးအိၣ်

မၤအိၣ်လီၢ်အခါ မ့တမ့ၢ် ဖဲသဝီဖိတဖၣ်အိၣ်လၢသဝီပူၤဒီးလၢဝဲပီၤပူၤအဆၢကတီၢ်အခါဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဒိသဒါအသးကျိၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် မၤဆူၣ်သဝီဖိလၢဖိၣ်န့ၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်လဲၤဝဲပီၤတၢ်, ဒီးတနီၤ မၤဆူၣ်သဝီဖိ ကဲစုကဝဲတၢ်ဒိသဒါ ဒီးလဲၤလၢတၢ်မဲာ်ညါလၢတၢ်မၤပျီမၤရဲၣ်ကွံာ်ဟီၣ်လံာ်မ့ၢ်ပိာ်အဂီၢ် ဒ်သိး ကညီသးသ့ၣ်တဖၣ် သုတခးအဝဲသ့ၣ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်သုတယီၢ်ဘၣ်ဟီၣ်လံာ်မ့ၢ်ပိာ်တဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

- ဒီဖျါလၢထံဂ့ၤကီၢ်ဂၤတၢ်ဆိၣ်သနံးသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲကွၢ်ကွၢ်အဃိ ဖဲ လၢနီၣ်ဝဲဘၣ် ၁သီ, ၂၀၀၀န့ၣ်န့ၣ် မိၢ်စိရိသးတဖၣ် ဆဲးလီၤအစုမ့ၢ်ကျိၢ်ဆူၣ်လံာ် တၢ်အာၣ်လီၤအိၣ်လီၤအပူၤလၢ ကဒိသဒါတြီတၢ်ဃာ်တၢ်မၤဆူၣ်ဂ့ၢ်ဝီသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ခါဆူၣ်ညါသုတဟဲအိၣ်ထီၣ်လၢတဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် ဖဲ၂၀၁၂န့ၣ်အပူၤန့ၣ် သဝီဖိလၢကညီကီၢ်စဲၣ်ဒိတဘျီအပူၤ ပာ်ဖျါထီၣ်ဘၣ်ဃးဒီး တၢ်မၤဆူၣ်မၤစိးကမျိၢ်ဂ့ၢ်ဝီအံၤအါကတၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ပယီၤသးသ့ၣ်တဖၣ် ဂုၢ်ကျဲးစးပာ်ခူသ့ၣ် တၢ်မၤဆူၣ်ကမျိၢ်ဂ့ၢ်ဝီလၢအတဖိးသဲးသ့ၣ်တဖၣ်အါထီၣ်ဝဲကွၢ်ကွၢ်ဒီး ကိးက့ၤဝဲတၢ်မၤဆူၣ်ကမျိၢ်အံၤအမံၤလၢ ‘မုာ်သးမၤကလီ’ (လုပံအားပေး) န့ၣ်လီၤ.
- စးထီၣ်လၢ ၂၀၂၁ န့ၣ်သးဟံးန့ၣ်ဆူၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမီၤဝဲအလီၢ်ခံ တၢ်မၤဆူၣ်သဝီဖိ ဒ်အမ့ၢ်တၢ်မၤဆူၣ်ဝဲပီၤတၢ်ဒီး တၢ်သူကမျိၢ်ဒ်စုကဝဲတၢ်ဒိသဒါလီၤသးအဂီၢ်အံၤန့ၣ် ဟဲကဲထီၣ်သးအါထီၣ် မ့ၢ်လၢ SAC ပယီၤသးတဖၣ် မၤဂ့ၤထီၣ်က့ၤအသးကလၢသ့ၣ်တဖၣ်, ပာ်လီၤအါထီၣ်တစိတလီၢ်သးကလၢအသီသ့ၣ်တဖၣ်, ဆုၤထီၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ် ဒီးစုကဝဲကျိချံပိးလီသ့ၣ်တဖၣ်ဆူၣ်တၢ်မဲာ်ညါအဃိန့ၣ်လီၤ. တၢ်ပာ်ဖျါသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဟဲထီၣ်ဝဲလၢ ခူသထူၣ်ကီၢ်ရဲၣ်ဟီၣ်ကဝီၤအါကတၢ်န့ၣ်လီၤ.

“ တၢ်အိၣ်သးလၢပယီၤသးမၤဆူၣ်သဝီဖိအကျိၤအကျဲထီၣ်ဒါကမျိၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ် ပကွၢ်ထံဆိကမိၣ် ပဲာ်ထံ နီၤဖးဒီး ပာ်အီၤဒ်အမ့ၢ် တၢ်မၤကဲကုာ်သ့ ဒီး တၢ်မၤပယွဲသ့ၣ်တဖၣ်အပတီၢ်ထီၣ်ဘးလၢအမ့ၢ် တၢ်မၤကမၣ်ကွၢ်မ့ၢ်ထီၣ်ဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိန့ၣ်ဆၢၣ်သ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.

အဆာဒိဉ် ၄ - တၢ်အိဉ်တၢ်အိတလၢလိဉ်ဒီးတၢ်လုာ်အိဉ်နီၢ်ခိသးသမူ တၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖဉ်

ဖဲပယီၤသးသ့ၣ်တဖဉ် ဟဲလီၤပၤဆူၣ်ပၤစိး ဟီဉ်ကဝီၤသ့ၣ်တဖဉ်လၢအနီၢ်ကစၢ်ဒုဉ်ဝဲအဆၢကတီၢ်န့ၣ် တြီတံၢ်ဃာ်ဝဲတၢ်လဲၤထီဉ်က့ၤလီၤဒီးတၢ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်အိဉ်တၢ်အိအကျိၤအကျဲသ့ၣ်တဖဉ်, ပၤတၢ်ဃာ်သဝီဖိဘုဟု, ဒုးအိဉ်ထီဉ် တၢ်ဃုာ်မုာ်ဖျိး, တၢ်မၤဆူၣ်မၤစိး, တၢ်ဟံးဆူၣ်ဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်လီၤကျဲ ဒီးတၢ်မၤဒိဉ်ထီဉ်ဘုဟုလုာ်ပုၤသ့ၣ်တဖဉ်အံၤ န့ၣ်လီၤ. အဃိ တၢ်အံၤဒုးအိဉ်ထီဉ်တၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးအိထီဉ်ကွၢ်ကွၢ်, ဒီးဒုးအိဉ်ထီဉ်ဝဲတၢ်ဖျိဉ်တၢ်နးဒိဉ်ဒိဉ်မုာ်မုာ် ဒီးတၢ်အိဉ်တကူတလၢသ့ၣ်တဖဉ်နးနးကျဲကျဲန့ၣ်လီၤ.

- ပယီၤသးသ့ၣ်တဖဉ် အိဉ်ဒီးတၢ်ပညိဉ်လိၤလိၤလၢ တၢ်ဟူးဂဲၤထီဉ်ဒုးမၤဟးဂီၤကမုာ်တၢ်အိဉ်တၢ်အိဒီး တြီတံၢ်ဃာ် ကမုာ်တၢ်လဲၤထီဉ်က့ၤလီၤဆူတၢ်လုာ်အိဉ်နီၢ်ခိသးသမူလီၤ ဒီးတၢ်လိဉ်ဘၣ်အရ့ဒိဉ်လၢအဂ့ၤအဂၤတဖဉ် ဒ်သိးကဒိဉ်တဲာ်ကွံာ် တၢ်ဆိဉ်ထွဲမၤစၢၤလီၤကဝီၤကညီကလုာ်ဒုဉ်တၢ်ကရၢကရိလၢထီဒါအိၤတဖဉ်ဒီး ဆိဉ်တံၢ်မၤန့ၣ်သဝီဖိတဖဉ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိသ့ၣ်တဖဉ်ဃုာ်ကွံာ်ဆူတၢ်လီၤအဂၤဝဲၤအလီၢ်ခဲ ပယီၤသးသ့ၣ်တဖဉ် ဒွဲဉ်အူကွံာ်သဝီဖိ ဘုဖိ ဒီးမၤသံသဝီဖိဆၢဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖဉ် ဒ်သိးကမၤဟးဂီၤကွံာ်သဝီဖိတၢ်အိဉ်တၢ်အိခိဉ်သ့ၣ်ဒီးဂံၢ်ဘါလၢကအိဉ်မူဖဲတၢ်လီၤလၢအဃုာ်အိဉ်ခူသ့ၣ်အလီၢ်ဘူးဒီးဒုသဝီသ့ၣ်တဖဉ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤတြီတံၢ်ဃာ်သဝီဖိသ့ၣ်တဖဉ်လၢအသုတက့ၤအိဉ်ဆိးကဒါက့ၤလၢအဒုသဝီပူၤလၢတဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂီၤအံၤဘၣ်တၢ်ဒိန့ၣ်အိၤဖဲ လၢယနူၤအါရံၤ ၂၀၀၂န့ၣ် ဖဲလူၤသီကီၢ်ဆၢ, မုာ်တြီၢ်ကီၢ်ရဲၣ် ဒီးဟံးဖျါထီဉ်ဝဲ ဖဲန့ၣ်. အ.ဖသးသ့ၣ်တဖဉ်ဒွဲဉ်အူထီဉ်ကွံာ်သဝီဖိဘုဖိဖဲ မ---သဝီ ဝဲအလီၢ်ခဲ နီၢ် စ--- ဃုထၢဖျိဉ်က့ၤ အဘုလၢ အအူအိဉ်အိဉ်တၢ်သ့ၣ်တဖဉ်အံၤ ဖဲ၂၀၀၂န့ၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. လၢဘုဖိတဖျါဉ်အံၤအပူၤန့ၣ် ဘုအိဉ်ဝဲ (၅၀)န့ၣ် န့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- KHRG)

“
စးထီဉ်လၢပယီၤသးသ့ၣ်တဖဉ်ဟဲ ဒီးတုထီဉ်အသးကလၢ ဖဲပဟီဉ်ကဝီၤအံၤန့ၣ် ပဘၣ်ဃုာ်ထီဉ်ကွံာ်လၢသဝီ ပူၤအဃိပကွၢ်ဆၢမဲာ်ဘၣ်ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်အါမး ဃုာ်ဒီးတၢ်အိဉ်တၢ်အိတလၢလိဉ်သ့ၣ်တဖဉ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိသ့ၣ်တဖဉ်သဂၢ်ဘၣ်စ့ၢ်ကီးကျိဉ်စ့တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ် မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ဃုာ်အိဉ်ကမ့ၢ်ဒီး လဲၤဖဲလဲၤမၤတသ့ၣ်လၢအဃိ ကျိဉ်စ့တၢ်ဟဲန့ၣ်တအိဉ်လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

- တၢ်တဒိသဒါဂံၢ်ခိဉ်ထံးကမုာ်ထံဖိကီၢ်ဖိတၢ်လိဉ်ဘၣ်လၢကအိဉ်မူအိဉ်ဂဲၤဘၣ်အဂီၢ် ဒ်အမ့ၢ်တၢ်အိဉ်တၢ်အိဒီး တၢ်သ့ၣ်အိဉ်ဖျးအိဉ်လီၤကျဲလၢအထူးထီဉ်ဘုဟုတၢ်သ့ၣ်တဖဉ်သ့ၣ်တဖဉ်အံၤဘၣ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်မၤကမၢ် ဟီဉ်ခိဉ်ဒိဘၣ်တၢ်တိစၢၤမၤစၢၤပုၤဂ့ၢ်တၢ်လိဉ်ဘၣ်သဲစးတၢ်ဘျါခိဉ်သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. အါန့ၣ်အန့ၣ် တၢ်ဒုးအိဉ်ထီဉ်တၢ်သ့ၣ်ဝဲၤ လီၤဒိထီဒါကမုာ်လၢတၢ်ဒုးတၢ်ယၤအကတီၢ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်မၤကမၢ်တၢ်ဒုးတၢ်ယၤကွီၢ်မ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.
- တၢ်ဃုာ်မုာ်ဖျိးဒီးတၢ်နီၤဃုာ်ဆူၣ်သဝီဖိတဖဉ်အံၤအဃိသဝီဖိသ့ၣ်တဖဉ် ကအိဉ်မူအိဉ်ဂဲၤခါဆူညါအဂီၢ် ဃုာ် စိာ်တၢ်အိဉ်တၢ်အိလၢလၢလိဉ်လိဉ် ဆူတၢ်ဃုာ်အိဉ်ကမ့ၢ်အလီၢ်တန့ၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. အဃိ အဝဲသ့ၣ် ဘၣ်ဂုာ်ကျဲးစး သပုာ်ပုာ်လၢတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲအပူၤ ဒ်သိးကဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်အိဉ်တၢ်အိအဂီၢ် မ့ၢ်လၢပယီၤသးသ့ၣ်တဖဉ် တြီတံၢ်ဃာ် ဘုဟုဒီးတပျဲအဝဲသ့ၣ်လဲၤဆူစံာ်ကျိးတၢ်သ့ၣ်အိဉ်ဖျးအိဉ်လီၤကျဲသ့ၣ်တဖဉ်ဘၣ်အဃိန့ၣ်လီၤ.
- သုးအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ဟးဝုၤဝီၤဒီးဟးဆုာ်ဟီဉ်ကဝီၤတဖဉ်, တၢ်တုအါထီဉ်သုးကလၢသီ, တၢ်သမံသမိးတြဲၤလၢအတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢဂီၢ်, တၢ်ဆုၤထီဉ်တၢ်အိဉ်တၢ်အိဒီးစုကဝဲကျိချံပိးလီ, ဒီးတၢ်တုကျဲသီသ့ၣ်တဖဉ်အံၤ မ့ၢ်စ့ၢ်ကီးတၢ်သ့ၣ်တဖဉ်လၢ အမၤဘၣ်ဒိသဝီဖိတၢ်လုာ်အိဉ်နီၢ်ခိသးသမူ မ့ၢ်လၢသဝီဖိသ့ၣ်တဖဉ် တၢ်မၤဆူၣ် ဃုာ်ထီဉ်ကွံာ်လၢဒုသဝီပူၤဒီးလဲၤဖဲလဲၤမၤက့ၤတၢ်လၢစံာ်ပုၤဒုးသံပူၤတဘျီလၢဘၣ်အဃိန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဘၣ်ဟ့ၣ်ဘု (ခိထဉ်), တၢ်ဘၣ်သ့ၣ်ဖျးဘုဟုလၢပယီၤသးသ့ၣ်တဖဉ်အဂီၢ်, တၢ်ဂုၤထီဉ်ပသီထီဉ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်တဖဉ်တၢ်တီၢ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖဉ် မ့ၢ်စ့ၢ်ကီး

တၢ်လၢအကြီတၢ်ဃာ်သဝီဖိလၢကဖံးအိၣ်မၤအိၣ်က့ၤတၢ်လၢအတၢ်လုၢ်အိၣ် နီၣ်ခိသးသမူအဂီၢ် ဒီးဒုးအိၣ်အိၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်လၢလီၣ် ဒီးတၢ်ဖျိၣ်တၢ်ယၢ် တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ န့ၣ်လီၤ.

- စးထီၣ်ဖဲ ၁၉၉၀ နံၣ်ထံး ဒီးတုၤလၢ ၂၀၀၀ နံၣ်စိးအဆၢကတီၢ်န့ၣ် ပထံၣ်ဘၣ်လၢသဝီဖိဂီၢ်မုၢ်ဂီၢ်ပၤ ပာ်တၢ်ကွံာ် ဒုသဝီလီၤကျဲဒီဖျါၣ် ဒီး လဲၤဃုာ်အိၣ်က့ၤဆူတၢ်လီၤအဂၤလၢအဂၢၢ်ကျါလၢအဝဲသ့ၣ်ဂီၢ်တစဲး သ့ၣ်တဖၣ်အလီၢ် န့ၣ်လီၤ.

- စးထီၣ်လၢ၂၀၂၁ နံၣ် သုးဟံးန့ၣ်ဆူၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤဝံၤအလီၢ်ခံတၢ်ကြီတၢ်ဃာ်တၢ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤဒီး တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်, တၢ်ဃုာ်မ့ၢ်ဟးဖျိး ဒီးတၢ်ထီၣ်ဒုးကမုၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ဟဲကဲထီၣ်သးအိၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်လၢကီၢ်ရဲၣ်ကိးဘၣ်ဒဲးဃာ်ဃာ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်ကူအိၣ်တၢ်လၢဒီးတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၣ်ခိသးသမူတၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်လီၤသက့ၤဆးဒးန့ၣ်လီၤ.

အဆၢဒိၣ် ၅ - တၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်ဘၣ်ဃးသ့ၣ်ထံးဒီးမုၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကး

သ့ၣ်ထံးမုၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးအံၤ အိၣ်ထီၣ်ဃာ်လၢပယီၤသုးသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ကူၣ်တရံးကျါကျဲသ့ၣ်တဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.ပယီၤသုးလီၤလၢပတီၢ်ခဲလၢာ်စးထီၣ် လၢသုးဖိတုၤလၢသုးခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ် မၤကမၢ်ဝဲသ့ၣ်ထံးမုၢ်ခွါ တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤဒီးသူစူးကျါသ့ၣ်ထံးမုၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးထီၣ်ဒါဝဲကမုၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်အိၣ်ဂီၢ်ဂီၢ်ဒိစုကဝဲၤတခါသိးဒီးဒဲးသုးတၢ်ထီၣ်ဒုးတၢ်အကျဲတခါအသိးန့ၣ်လီၤ.

- စးထီၣ်လၢ ၁၉၈၈ ဒီး ၂၀၀၄နံၣ်အဘၢၣ်စၢၤန့ၣ် ကညီပိာ်မုၢ်ကရၢ (KWO)ဒီး KHRGမၤနီၣ်မၤဃါန့ၣ်ဝဲ ပယီၤ သုးမၤကမၢ်သ့ၣ်ထံးမုၢ်ခွါလၢကညီကီၢ်စံၣ်အပူၤအိၣ် (၁၂၅)ဂ့ၢ်ဝီ ဒီး ဂ့ၢ်ဝီ (၅၀)မုၢ်ကယၤန့ၣ် ပုၤမၤကမၢ်တၢ်မုၢ်သုးခိၣ်လၢအအိၣ်ဒီးလီၤလၢဒိၣ်ထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤပယွဲသ့ၣ်ထံးမုၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဂ့ၢ်ဝီ သ့ၣ်တဖၣ်အံၤတၢ်တပာ်ဖျါထီၣ်အိၣ်ဘၣ်အိၣ်ဝဲအါမး ဒီဖျိတၢ်မၤပျါမၤဖုး, ပုၤတၢ်တၢ်ထံၣ်သံ ဒီးတၢ်တီတၢ်တြါသဲးတၢ်ဒိၣ်စိတအိၣ်ဘၣ်အဃိန့ၣ်လီၤ.
- တၢ်ဖိၣ်ဆူၣ်ပိာ်မုၢ်ဖဲတၢ်မၤဆူၣ်ဖံးမၤတၢ်ဃုာ်ဒီးဝံပီၤတၢ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်မၤပယွဲသ့ၣ်ထံးမုၢ်ခွါ တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဂ့ၢ်ဝီလၢကဲထီၣ်သးလၢတၢ်လီၤသက့ၤဆးဒးဒီးတၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်ဂ့ၢ်ဝီအံၤဆူ KHRG အိၣ် အအိၣ်ကတၢ်တခါန့ၣ်လီၤ. တၢ်အိၣ်သးဖဲလၢသဝီဖိတဖၣ် တၢ်မၤဆူၣ်အဝဲသ့ၣ်မၤတၢ်အခါန့ၣ် ပိာ်မုၢ်ဒီးဖိသ့ၣ်မုၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်ပုၤလၢအဂံၢ်ဆံးဘါစါလီၤဆီ မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်တဖၣ် တၢ်ဒုးဃာ်ဆူၣ်အဝဲသ့ၣ်တခါဒီးတကးဒဲးဘၣ်အမဲာ်ညါ တၢ်ပာ်လီၤဆီအဝဲသ့ၣ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ပညိၣ်လီၤလီၤန့ၣ်လီၤ.
- သ့ၣ်ထံးမုၢ်ခွါတၢ်မၤပယွဲအက့ၢ်အဂီၢ်လၢအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်ဒိအမ့ၢ် တၢ်မၤပယွဲဘၣ်ဃးမုၢ်ခွါက့ၢ်ဂီၢ်ထီၣ်ဒါပိာ်ခွါသ့ၣ်တ

ဖၣ်,သ့ၣ်ထံးမုၢ်ခွါတၢ်မၤတံာ်တံာ်မၤတမုၢ်ပုၤသး ဒီးတၢ်မၤဆူၣ်အိၣ်ဘၣ်ဆူတဖၣ်စ့ၢ်ကိး ဟဲကဲထီၣ်သးအိၣ်န့ၣ်လီၤ.

- တၢ်စံၣ်ညီၣ်သုးဖိလၢအလီၢ်လၢဖျါသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်တနီၤဘၣ်ဆၣ်ပယီၤသုးခိၣ်လၢအမၤကမၢ်တၢ်ဖိၣ်ဆူၣ်မၤတရီၤတပါသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးန့ၢ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လီၤဆီလၢကပူၤဖျိးထီၣ်ဘၣ်လၢတၢ်ဟံးထီၣ်ဂ့ၢ်ဝီဒီး တၢ်စံၣ်ညီၣ်န့ၣ်လီၤ.
- တၢ်ဖိၣ်ဆူၣ်ဒီးသ့ၣ်ထံးမုၢ်ခွါတၢ်မၤပယွဲအက့ၢ်အဂီၢ်လၢအအိၣ်ကတၢ်သ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်တၢ်မၤကမၢ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘၣ်တၢ်တီၤမၤမၤပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်လိၣ်ဘၣ်ဒီးပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ်ဂ့ၢ်ဝီဝီသဲးတၢ်ဘျါခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒီးဂ့ၢ်ဝီတနီၤ မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်မၤကမၢ် တၢ်ဒုးတၢ်ယၢ်ကီၢ်မုၢ်ဒီးကီၢ်မုၢ်ထီၣ်ဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိန့ၣ်ဆၢန့ၣ်လီၤ.

“အဝဲမၤပျါယၢ်တၢ်လီၤလီၤ ဒီးတဲယၢ်လၢအကဟ့ၣ်လီၤယၢ်ဆူအပုၤလၢကဖိၣ်ဆူၣ်ယၢ်တုၤယသံတဖၣ်အအိၣ်. အဝဲဝံၢ်တၢ်အဒိ ဒီးဃုမံဃုာ်ယၢ်. [...] တၢ်တနၤန့ၣ် အဝဲဖိၣ်ဆူၣ်ယၢ်သၢဘျီ. အစၢတၢ်ဃာ်ယၢ်ဃံးဒိၣ်မးအဃိ ဖဲအဝဲဖိၣ်ဆူၣ်ယၢ်အဆၢကတီၢ် ယစုန့ၣ်ခံတလံာ် ဒီးဆါတီၢ်တုၤလၢခဲအံၤညါ.”

သဝီဖိပိာ်မုၢ် လၢပယီၤသုးရဲၣ် အသုးစကီၢ်တကၢ်ဖိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ဖဲတၢ်လီၤလၢအဘူးဒီးသုးကလၢတၢ်လီၤတတီၤ ဖဲ ၁၉၉၂ နံၣ်

အဆာဒိဉ် ၆ - ဖိသဉ်ခွဲးယာ်

ဖိသဉ်လၢကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးပူၤသ့ၣ်တဖဉ် တၢ်ဆီၣ်တၢ်မၤနၤအဝဲသ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်သ့ၣ်တဖဉ်အါန့ၢ်ဒီး (၃၀) နံၣ်လံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤကမၢ်ဖိသဉ်ဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ်သ့ၣ်တဖဉ်ပဉ် ဃုာ်ဒီး တၢ်မၤအမၤသီဒိဉ်ဒိဉ်မ့ၢ်မ့ၢ် (၆) ထံၣ်လၢ ဘီၣ်မ့ၢ်ဖိဉ်ကရၢတၢ်ဘံၣ်တၢ်ဘၢကီၢ်ကးကရၢပာ်ဖျါလီၤဆီသ့ၣ်တဖဉ်ဒိအမ့ၢ် တၢ်မၤသံဖိသဉ်ဒီးတၢ်မၤဟးဂီၤဖိသဉ် က့ၢ်ဂီၤ, ထၢဖိသဉ်သး မ့တမ့ၢ် သူဖိသဉ်ဒိသး, တၢ်မၤကမၢ်သ့ၣ်ထံးမုၢ်ခွါထီၣ်ဒါဖိသဉ်, တၢ်ဃုာ်စိာ်ဆူၣ်ဖိသဉ်, တၢ်ထီၣ်ဒုးထီၣ်ဒါဖိသဉ်လၢကီၢ် မ့တမ့ၢ်တၢ်ဆါဟံၣ်ပူၤတဖဉ်ဒီး တၢ်တြီတၢ်ဃာ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်လိာ်ဘဉ်လၢဖိသဉ်အဂီၢ် သ့ၣ်တဖဉ်န့ၣ်လီၤ.

- တၢ်ထၢဆူၣ်သး, တၢ်ဖိဉ်ဃုာ်စိာ်ဆူၣ် ဒီးတၢ်မၤဆူၣ်ဖိသဉ်သ့ၣ်တဖဉ် ကဲထီၣ်သးလၢတၢ်လီၤသကုၤဆေးဒးန့ၣ်လီၤ. ဖဲၣ်ၣ်ၣ်ၣ် တၢ်မၤနီၣ်အပူၤန့ၣ် ပယီၤသးအံၤ မ့ၢ်သးလၢအထၢဖိသဉ်သးနီၣ်ဂီၢ်အါကတၢ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤ ဒီးလၢဟီၣ်ခိဉ်ဒိဘဉ်အပတီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ဖဲၣ်ၣ်ၣ်ၣ် နံၣ်န့ၣ် KHRG ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ ပုၤထၢဖိသဉ်သးသ့ၣ်တဖဉ် ပညိဉ်ဃုာ်ဖိသဉ်လၢအသးနံၣ်စာ်စာ် ကဘဉ်ဖဲ (၁၀)နံၣ် မ့တမ့ၢ် (၁၁)နံၣ်သ့ၣ်တဖဉ် လၢအတၢ်ထၢသးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ကူၣ်တရံး မ့တမ့ၢ် မၤပျံၤမၤဖုးဖိသဉ်တဖဉ် ဒိသးကနုာ်လီၤသးအဂီၢ်ဒီးကိးဆူၣ်ဝဲဖိသဉ်လၢတၢ်ဂ့ၢ်အကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ.
- တၢ်မၤဆူၣ်ဖိသဉ်ဖဲမၤတၢ်လၢသးသ့ၣ်တဖဉ်အဂီၢ်လၢအအိဉ်ဒီးကျိၤကျဲၤလီၤတၢ်လီၤဆေးသ့ၣ်တဖဉ် ဒိအမ့ၢ် တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘီထီၣ်တၢ်တၢ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖဉ်, တၢ်မၤကဆဲးကဆီတၢ်ဖဲတၢ်မၤ, တၢ်မၤဆူၣ်ဝဲပီၤတၢ်, မၤလဲၤကဲ ပုၤန့ၣ်ကျဲၤဖဲသးသ့ၣ်တဖဉ် ဟးဝုၤဝီၤအဆၢကတီၢ် ဒီးမၤဆုၢ်တၢ်ပရၢသ့ၣ်တဖဉ်အံၤ တၢ်ပာ်ပနီၣ်စ့ၢ်ကိးအီၤ ဒိအမ့ၢ်တၢ်ထၢဆူၣ်ဖိသဉ်သးအက့ၢ်အဂီၢ်အကျါတခါအသးန့ၣ်လီၤ.
- သးမိၤစိာ်တၢ်ပလၢအပူၤကွဲးဒီးတၢ်ပၤခဲအံၤအဖိလၢန့ၣ်ဖိသဉ်သ့ၣ်တဖဉ် ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဘဉ်ဒီးပယီၤသးတၢ်တြီတၢ်ဃာ် ဒိသးဖိသဉ်သ့ၣ်တဖဉ် သုတဒိးန့ၢ်ဘဉ်တၢ်တီၤစၢၤမၤစၢၤ, တၢ်အိဉ်တၢ်အီၤ ဒီးကသံၣ်ကသီတၢ် အံးထွဲကွၢ်ထွဲလၢအအိဉ်ဒီးအကျိၤအကျဲၤလီၤတၢ်လီၤဆေးသ့ၣ်တဖဉ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ ဖိသဉ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ် တူၢ်ဘဉ်တၢ်နးနးကျိၤ

ကျဲၤဘူးကသံခီဖျါ ကသံၣ်ကသီ ဒီးဆူၣ်ချ့တၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲတအိဉ်ဘဉ်အယီၤန့ၣ်လီၤ. ဖိသဉ် လၢအဘဉ် ဃုာ်မ့ၢ်ဟးဖျိးသ့ၣ်တဖဉ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဘဉ်ဝဲ တၢ်အိဉ်လီၤထူးတၢ်ဆါသ့ၣ်တဖဉ်အဂ့ၢ်န့ၣ်တၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်အိဉ်အါဝဲဒိဉ်မးန့ၣ်လီၤ.

- ပယီၤသးသ့ၣ်တဖဉ် တြီတၢ်ဃာ် ဖိသဉ်လၢကညီ ကီၢ်စဲၣ်ပူၤသ့ၣ်တဖဉ် အတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢအအိဉ်ဒီးအကျိၤအကျဲၤလီၤတၢ်လီၤဆေးသ့ၣ်တဖဉ် ဒိသး ဒီးအဝဲသ့ၣ်သုတဒိးန့ၢ်ဘဉ် တၢ်ကူၣ်ဘဉ်ကူၣ်သ့ၣ်တ ဂ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပယီၤသးကျိၤတၢ်ထီၣ်ဒုးလၢအတဖဉ် ဖိသးစး, တၢ်ဖိဉ်ဒုးဃာ်, တၢ်မၤဝဲပီၤတၢ် ဒီးတၢ်မၤပျံၤ မၤဖုးသ့ၣ်တဖဉ်အယီၤ သဝီဖိသဉ်တဖဉ် ဘဉ်ဃုာ်မ့ၢ် ဟးဖျိးတလီၤလီၤ ဒီးမ့ၢ်တၢ်လၢအမၤပတုာ် ဒီးဒုးအိဉ် လီၤဖးဖိသဉ်သ့ၣ်တဖဉ်ဒီး တၢ်ကူၣ်ဘဉ်ကူၣ် န့ၣ်လီၤ.
- စးထီၣ်ဖဲ ၂၀၂၁ နံၣ်သးဟံးဆူၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤ ဝံၤအလီၢ်ခံ တၢ်ထီၣ်ဒုးက့ၢ်ဝီသ့ၣ်တဖဉ် က့ၢ်စးထီၣ် ကဒါအသးဒီး SAC သးဖိတဖဉ် သူတၢ်စိတၢ်ကမိၤ ဒီးတၢ်မၤပျံၤမၤဖုးသ့ၣ်တဖဉ် ဒိသးဖိသဉ်တဖဉ်သုတထီၣ် လီၤကဝီၤကလုာ်ဒုဉ်က့ၢ်တဂ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- စးထီၣ်ဖဲ ၂၀၂၁ နံၣ်သးဟံးဆူၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤန့ၣ် KHRG ဒီးန့ၢ်ဘဉ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘဉ်ဃး SAC သးတဖဉ်ခးသံဖိသဉ် (၆)ဂၤ ဒီးဖိသဉ်အဂၤ (၁၂)ဂၤသံလၢ ကဘီယူၤဒီးဟီၣ်ခိဉ်မဲာ်ဖဲခိဉ်တၢ်ထီၣ်ဒုးသ့ၣ် တဖဉ်အယီၤန့ၣ်လီၤ. ပယီၤသးသ့ၣ်တဖဉ် မၤဆူၣ်ဖိသဉ်ဝဲပီၤတၢ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

“ KHRG ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲဂ့ၢ်ဝီလီၤလီၤဆီဆီ အဘျီတဖဉ်အဘျီဘဉ်ဃးဖိသဉ်သ့ၣ်တဖဉ် တူၢ်ဘဉ်ပယီၤသးတၢ်မၤအမၤနးလၢနးနးကျိၤကျဲၤဘူးကသံန့ၣ် အိဉ်အါန့ၢ်ဒီး ဖိသဉ်လၢတၢ်ခးသံအဝဲသ့ၣ်တဘျီဃီ ဖဲစုကဝဲၤတၢ်သဘံၣ်သဘုာ်ကဲထီၣ်သးအဆၢကတီၢ်သ့ၣ်တဖဉ်လံၤန့ၣ်လီၤ.

အါဒၣ်တၢ်တက့ၢ်ဖိသၣ်လၢအသးန့ၣ်စးထီၣ်ဖဲ (၇)န့ၣ် ဒီး(၁၃)န့ၣ်အဘၢၣ်စၢၤတဖၣ် ဘၣ်ထၢဖိၣ်လၢ (၃၀၀) ပုၣ်လၢတၢ်တ့ၣ်တၢ်တၢ်ကျဲၤ စးထီၣ်လၢ က့းကီ (သ့စ့ၣ်) ဒီးတုၤဆူၣ်ပုၣ်သဝီကျဲအဂီၢ် ဖဲလၢမ့ၤ ၂၀၀၄ န့ၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- KHRG)

အဆၢဒိၣ် ၇ - ဟီၣ်လၢ်မ့ၣ်ပီၢ်

စးထီၣ်လၢ ၁၉၆၉ န့ၣ်လံၤလံၤန့ၣ်ပယီၤသးသ့ၣ်တဖၣ် သူစူး ကါဟီၣ်လၢ်မ့ၣ်ပီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်လၢတၢ်ဒုးတၢ်ယၤပူၤ န့ၣ်လီၤ. လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘၣ်ထံကီၢ် (၁၂) ဘၣ်အကျါ ကီၢ်ပယီၤ မ့ၢ်ထံကီၢ်တဘျီ လၢအတုထုးထီၣ်ဟီၣ်လၢ်မ့ၣ်ပီၢ်ဒီးမ့ၢ်စ့ၢ်ကီး ထံကီၢ်ထဲတဘျီခိၣ်လၢ အသးမ့ၢ်သံၣ်ဘိသ့ၣ်တဖၣ် သူစူးကါ ဝဲဟီၣ်လၢ်မ့ၣ်ပီၢ် အါအါဂီၢ်ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

- ပယီၤသးသ့ၣ်တဖၣ် ဖဲအဝဲသ့ၣ်ဒီးလီၤဟီၣ်လၢ်မ့ၣ်ပီၢ်အါ အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ပညိၣ် ပာ်လီၤသးဃါမနၤလၢ ကဒီး ဘၣ်ကမျါသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်သူတၢ်ဟီၣ် လၢ်မ့ၣ်ပီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤဒ်အသးတၢ်မၤပျီမၤရှဲတၢ်ဟူးတၢ် ဂဲတခါအသိး ဒ်သိးသဝီဖိလၢအဝဲသ့ၣ်နီဟးထီၣ်ကွံၣ်လၢ သဝီပူၤသ့ၣ်တဖၣ် သုတဟဲက့ၤလၢဆူ အနီၢ်ကစၢ်ဒုသဝီ လီၢ်လံၤတဂ့ၤလၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပယီၤသးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ

တဒုးသ့ၣ်ညါစ့ၢ်ကီး ဒုသဝီဖိတဖၣ်လၢ ဟီၣ်လၢ်မ့ၣ်ပီၢ် အိၣ်တၢ်အလီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

- တၢ်သူဟီၣ်လၢ်မ့ၣ်ပီၢ်ထီၣ်ဒါကမျါအံၤန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်မၤကမၣ် ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘၣ်တၢ်တိစၢၤမၤစၢၤပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်လိၣ်ဘၣ်ဒီး ပုၤ ဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်ဂ့ၢ်ဝီသဲစးတၢ်ဘျါခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ဟီၣ်လၢ်မ့ၣ်ပီၢ်သ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ဒီးဝဲလၢဟီၣ်ကဝီၤအါတီၤ အပူၤ ဒ်အမ့ၢ် တၢ်သူၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်လီၢ်ကျဲဟီၣ်ကဝီၤ, ထံ ကျိကပၤ ဒီးသ့ၣ်ပုၤဟီၣ်ကဝီၤလၢသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဟး ဃုအိၣ်ဃာ်အိၣ်တၢ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤကဲထီၣ်တၢ်လီၤ ဘၣ်ယိၣ်လၢကမျါတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိၣ်သးသမူအဂီၢ်ဒီးဒုးအါ ထီၣ် တၢ်အိၣ်တကူအိၣ်တလၢတၢ်ကီတၢ်ခဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အဃိ တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်ဆိၣ်သနဲးသဝီဖိတဖၣ်လၢ ကလဲၤထုးထီၣ်ကွံၣ် ဟီၣ်လၢ်မ့ၣ်ပီၢ်လၢ အနီၢ်ကစၢ်ဒုဝဲ မ့

- တမ့ၢ် န့ၣ်လီၤဆူတၢ်လီၤလၢအဝဲသ့ၣ်တသ့ၣ်ညါဝဲအါအါ ဘၣ်ဒီး မ့ၣ်ပီၤအိၣ်အလီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ပယီၤသုး, သုးဖီၣ်စုကဝဲၤအဂၤ ဒီးတၢ်ကရၢကရိလၢတၢ်ချါ သ့ၣ်တဖၣ် အသးသဟီၣ်လၢကကျဲးစးမၤပျီမၤရဲၤထုးထီၣ် ကွံာ်ဟီၣ်လၢမ့ၣ်ပီၤသ့ၣ်တဖၣ်တအိၣ်လၢလၢပွဲၤပွဲၤတုၤလီၤ တီၤလီၤဒီးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.
- လၢန့ၣ်အမဲာ်ညါစးထီၣ်ဖဲ ၂၀၂၁န့ၣ်သုးဟံးဆူၣ်ထံကီၢ်တၢ် စိတၢ်ကမိၤဝံၤန့ၣ် သုးဖီၣ်စုကဝဲၤတဖၣ် က့ၤစးထီၣ် ဒီးလီၤ အါထီၣ်ဟီၣ်လၢမ့ၣ်ပီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လၢ လါ ဖျါတြုၤအါရံၤ ၂၀၂၁န့ၣ်တုၤ လါအီၤကူး ၂၀၂၂န့ၣ် အတီၢ်ပူၤ န့ၣ် KHRG မၤနီၣ်မၤသါန့ၣ်ဝဲ တၢ်ကဲထီၣ်သးဘၣ်ဃး ဟီၣ် လၢမ့ၣ်ပီၤဒီးကျိချံၤလီၤလံၤပီၤဖးထီၣ်အိၣ်ဝဲ (၃၃)ခါန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကဲထီၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤမၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးကမျါ အ စုၤကတၢ် (၃၁) ဂၤ ဒီးဘၣ်သံကမျါ (၁၄) ဂၤ န့ၣ်လီၤ.
- သုးဖီၣ်စုကဝဲၤခဲလၢာ် ဒီးလီၤဟီၣ်လၢမ့ၣ်ပီၤအါမး ဘၣ် ဆၣ် ပုၤလၢအသ့စူးကါကမျါတဖၣ်လၢတၢ်မၤပျီမၤရဲၤ ကွံာ်ဟီၣ်လၢမ့ၣ်ပီၤဒီးသိး အသုးဖိသ့ၣ်တဖၣ်သုတဘၣ် ဒိဒီးဟီၣ်လၢမ့ၣ်ပီၤတဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ် မ့ၢ်ဒုၣ်ထံပယီၤသုးဒီး အသုးပာ်ဖျိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပယီၤသုးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ သူစ့ၢ်ကီးကမျါတဖၣ် လၢတၢ်မၤပျီမၤရဲၤကွံာ်ဟီၣ်လၢမ့ၣ် ပီၤဖဲဟီၣ်ကဝီၤလၢအဘူးဒီးအဝဲသ့ၣ်သုးကလၢသ့ၣ်တ ဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- န့ၣ်လၢအပူၤကွံာ်တဖၣ် တၢ်လီၤဟ့ၣ်ပီၤညါဘၣ်ဃးဟီၣ် လၢမ့ၣ်ပီၤတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်တၢ်မၤလီၤ(MRE)ဆူကမျါအိၣ် အါထီၣ်ဝဲဘၣ်ဆၣ် တၢ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်အပတီၢ်တတုၤ ထီၣ်ထီၣ်ဘးခဲလၢာ်ဒီးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မ့တမၤနီၣ် ဟီၣ် လၢမ့ၣ်ပီၤဒီး ကျိချံၤဃီၣ်သ့ၣ်လီၤလံၤလၢတပီၤဖးထီၣ်ဒီးသ့ၣ် တဖၣ်အလီၤဘၣ်သၢပျါန့ၣ် တၢ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်တဖၣ် အံၤ တုၤထီၣ်ထီၣ်ဘးဝဲဒၣ်တသ့ဒီးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲ လါမးရှး ၁၅သီ, ၂၀၀၈ န့ၣ်န့ၣ် နီၢ် ၁--- လၢအသးန့ၣ်အိၣ် (၁၆) န့ၣ်ဒီးအိၣ်လၢ စါမုၢ်ပျီကရူာ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရ့ၣ်တဂၤအံၤ ယီၤဘၣ်ဝဲ န.အ.ဖ ဟီၣ်လၢ မ့ၣ်ပီၤ ဖဲအက့ၤဆူအသဝီလီၤလၢ ဒိသိးကက့ၤဟံးန့ၣ်ဘုသး လၢအဟံၣ်ဖိဃီဖိ ပာ်ခူသ့ၣ်တ့ၢ်ဃာ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အါန့ၣ်လီၤ. အယိအခိၣ်ထွဲတကပၤဘၣ် ဒိဒီး ကသံၣ်သရၣ်ဒိၣ်တူၢ်ကွံာ်န့ၣ်အီၤ အခိၣ်လၢအဖိလၢတတီၤန့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- KHRG)

အဆာဒိန် - ၈ ဒုသဝီအတၢ်ဂဲလိာ်

- ဒီဖျိ ပယီၤသုးမၤဝဲ တၢ်မၤအၢမၤသီတဖၣ်အယိ သဝီဖိတဖၣ် သူတၢ်ဂဲလိာ်အကျိအကျဲ ယံာ်တၢ်မးလံန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂဲလိာ်အကျိအကျဲတဖၣ်အံၤမ့ၢ်ဒ်သိးကဒိသဒါ တၢ်မၤဘၣ်ဒိပုၤဂ့ၢ်ဝိခွဲးယာ်ဒီး ကပၤၤဃာ်တၢ်လုာ်အိၣ်နီၣ်ခိသး သမူတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- တၢ်ခိၣ်ဆၢကျိကျဲလၢ သဝီဖိညီန့ၣ်မၤအီၤတဖၣ်န့ၣ် ပၣ်ဃုာ်ဝဲ တၢ်တၢ်ပိၣ်တဲသကိး, တၢ်ဟ့ၣ်ခိၣ်ဖးလၢဆိုး, တၢ်သဂၢၢ်လိာ်သး, တၢ်ဂ့ၢ်လိာ်, တၢ်လံာ်တၢ်လီ, တၢ်အၢၣ်လီၤလၢအတမ့ၢ်တတီဒီး တၢ်ပဒုၣ်ဟးဆွဲးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- မ့ၢ်လၢသဝီဖိတဖၣ် ပျံၤဝဲသုးဖိၣ်စုကဝဲၤတဖၣ်အတၢ်ကျၢ ခိၣ်ဆၢမၤကၢ်အယိ ကသူဝဲတၢ်ခိၣ်ဆၢအကျိအကျဲ အါအါတဘျီဘၣ်, အယိအါဒိၣ်တက့ၢ် အဝဲသ့ၣ်သူဝဲတၢ်ဟး

- ဆွဲးဒီး တၢ်ဒိသဒါအကျိကျဲန့ၣ်လီၤ. ဖဲ ၁၉၉၀ ဒီး ၂၀၀၀ နံၣ်အဘၢၣ်စၢၤန့ၣ် တၢ်က့ၢ်ခိၣ်ဆၢမၤကၢ်အံၤတၢ်လီၤဘၣ် ယိၣ်အိၣ်အါကတၢ်န့ၣ်လီၤ.
- တၢ်ဟးဆွဲးကျိကျဲတခါလၢ အမ့ၢ်တၢ်ဃုာ်မ့ၢ်ဟးဖျိးအံၤ တၢ်ပာ်ဆံးအီၤတသ့ဘၣ်. မ့ၢ်လၢကျိကျဲအံၤမၤစၢၤလီၤတၢ်တၢ်သဂၢၢ်လိာ်သးဒီး ပယီၤသုး အတၢ်မၤအၢမၤသီလိလီၤဘၣ်ဆၣ် ကဲထီၣ်ဒိးတၢ်လုာ်အိၣ်နီၣ်ခိသးသမူတၢ်ဂ့ၢ်ကိဒီး တၢ်မၤတံာ်တၢ်တၢ်သူၣ်အိၣ်ဖျိးအိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- တၢ်လၢသဝီသးပုၤဟံးထီၣ်ဖိၣ်ထီၣ်မၤအီၤတဖၣ်ပၣ်ဃုာ်ဒီး တၢ်တၢ်ပိၣ်တဲသကိးလၢ ကမၤလီၤစၢၤ တၢ်ဃုဆူၣ်ဃုစိး မ့တမ့ၢ်တၢ်မၤအၢမၤသီတဖၣ်, ဃုာ်ဒီးတၢ်ခိၣ်ဆၢပယီၤသုး အတၢ်မၤအၢမၤသီလၢသဝီပတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပိာ်မုာ်တဂၤလၢအအိၣ်လၢမ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရဲၣ်န့ၣ် ပာ်နူသူၣ်အဟုသးလၢ ထးဒါပူၤ လၢကအိၣ်ဝဲခါဆူညါဂီၢ် ဖဲ SPDC သုးဖိတဖၣ် မ့ၢ်ဟဲန့ၣ်လီၤလၢသဝီပူၤ န့ၣ်လီၤ. အပူၤကွဲာ်တသိခံသိန့ၣ် SPDC သုးတဖၣ်န့ၣ်လီၤလၢသဝီပူၤဒီး ဟံးန့ၣ်သဝီဖိတဖၣ်အဟုသး တၢ်ကူတၢ်ကၢဒီး တၢ်ဖိတၢ်လံၤအဂၤတဖၣ်အါ အါဂီၢ်ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- KHRG)

အဆာဒိန် ၉ - သဝီဖိအတၢ်ထံင်ပာ်သးတဖၣ်

သဝီဖိ (၁၇) ဂၤလၢ တၢ်မၤတၢ်ထံင်လိာ်သံကွၢ်ဒီးအိၤလၢ လံာ် ပာ်ဖျါတဖၣ်အံၤအဂီၢ်န့ၣ် ပာ်ဖျါထီၣ်အတၢ်သ့ၣ်လီၤဘျးသး လီၤဘျါ ဒီဖျါလၢအဝဲသ့ၣ်ဂ့ၢ်ကွဲးစးမၤလီၤမၤကွံာ် ပယီၤသး အတၢ်မၤအမၤသီဒီးတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၣ်တဖၣ် လၢအနီၣ်ကစၢ် ထဲလဲၣ်ဘၣ်ဆၣ်တဒီးန့ၣ်တၢ်တီတၢ်တြီၢ်လၢသးမိၤစီရိၤတၢ်ပၤ အဖီလၢဘၣ်အသိၣ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိအါဒၣ်တက့ၢ် ပာ်ဖျါထီၣ် ဝဲလၢ ထံဂုၤကီၢ်ဂၤပုၤတတၢ်တဖၣ် အလီၢ်အိၣ်လၢကဟံးထီၣ် ဖီထီၣ်ဂွံဝိထီဒါ SAC ဒီဖျါ တၢ်မၤပတုၣ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်ဖဲးတၢ်မၤ ကျါကျဲ ဒ်သဲးစးတၢ်ကျဲကျဲအိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ.

- သဝီဖိတဖၣ်န့ၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်ဘၣ်ဃး ပယီၤသးတၢ်တူၢ်မူတူၢ်ဒါဒီး တၢ်ပျါပူၤအဝဲသ့ၣ်တၢ်ကမၣ် န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိအတၢ်အုၣ်သးတဖၣ် ဖျါထီၣ်ဝဲတြီၢ်က လၢလၢ ပယီၤသးမုၢ်ဒီးန့ၣ်တၢ်ပျါပူၤတၢ်ကမၣ် ဒီးဟးဆွဲး တၢ်ဟံးထီၣ်ဖိၣ်ထီၣ်မူဒါန့ၣ် တၢ်ထီၣ်ဒုၣ်ထီဒါဒီး တၢ်မၤအါ မၤသီတဖၣ်အံၤ ကအိၣ်ဒီးကွၢ်ကွၢ်န့ၣ်လီၤ.

“ယအဲၣ်ဒီးဒုးသ့ၣ်ညါ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘျးဘၣ်ဃး ပုၤလၢအ မၤကမၣ်တၢ်တဖၣ်ဒီး တၢ်ကစံၣ်ညီၣ်အဝဲသ့ၣ်ဒ်အမၤ ကမၣ်တၢ်အသိးန့ၣ်လီၤ. ယအဲၣ်ဒီးလၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဖျါ ကွီၢ်ဘျီၣ်တဖၣ် ကဟံးထီၣ်ဂွံဝိလၢ ပုၤတဖၣ်အံၤအဖီ ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ယအဲၣ်ဒီးလၢ ကွီၢ်ဘျီၣ်တဖၣ် ကဟ့ၣ်တၢ် ကမၣ်လၢ အကၢကီၣ်လိာ်သးဒီး တၢ်မၤအါမၤသီလၢအ ဝဲသ့ၣ်မၤတ့ၢ်ဝဲ တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.”

- သဝီဖိလၢဒုသထူကီၢ်ရဲၣ်တဂၤ

- သဝီဖိတဖၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘျးဘၣ်ဃး အိၣ် ဒီးတၢ်လီၤတူၢ်လီၤကၢလၢကဟံးထီၣ်ဂွံဝိန့ၣ်လီၤ. သဝီ ဖိ လၢတၢ်သံကွၢ်သံဒီးအိၤတၢ်ဂွၢ်ဘၣ်ဃး သးအတၢ်မၤအါမၤ သီဒီး တၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၣ်အဂ့ၢ်တဂၤ ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ တၢ် သံကွၢ်သံဒီးအိၤဘၣ်ဃးတၢ်ဂွၢ်အဝဲအံၤန့ၣ် ကဘၣ်မုၢ်အ လီၢ်ခံကတၢ်တဘျီန့ၣ်လီၤ.
- သဝီဖိတဖၣ် ကိးသတြီထီၣ်ဝဲဒ်သိးကညီဖိတဖၣ်ကအိၣ် ဒီးတၢ်ဃူတၢ်ဖိးတၢ်သးတဖျါဃီ မုၢ်လၢတၢ်လီၤမုၢ်လီၤ ဖး လၢပုၤတတၢ်ပူၤန့ၣ် မုၢ်တၢ်တြီၢ်မၤတံာ်တၢ်လၢ တၢ်ကသ့ၣ် ထီၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤအါဂၤတဲန့ၢ်ခဲးတၢ် ဘၣ်ဃး ကလုာ်ဒုၣ်ခိၣ်န့ၣ်တဖၣ်ကအိၣ်ဒီးတၢ်မၤကျဲကျဲ လၢအိၣ်ဖျါပျီပျီရဲၣ်န့ၣ်လီၤ.
- သဝီဖိတဖၣ်မုၢ်လၢဝဲနီၢ်နီၢ်လၢတၢ်ဆိတလဲကအိၣ်ထီၣ်, ဒီဖျါတၢ်မၤပတုၣ်ကွံာ်တၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၣ် လၢထံဂုၤကီၢ်သဲး တၢ်လဲၤတရဲးသးအပူၤတန့ၢ်ဘၣ်ဒီး တၢ်ကွၢ်ကဟံးကွံာ်ပုၤ ဂွံဝိတၢ်လိာ်ဘၣ်ဒီး ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်အသိ သဝီဖိသ့ၣ် တဖၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ တၢ်ကဘၣ်ဟံးထီၣ်ဂွံဝိဒီး ဒီးန့ၢ် ဘၣ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလၢတၢ်ချါ လၢအဆိအချ့န့ၣ်လီၤ.

“မုၢ်လၢပဟ့ၣ်ဒီဟ့ၣ်နီၤပတၢ်လဲၤဒီဖျါဒီးလီၢ်ကဝီၤတၢ်တၢ် တၢ်တဖၣ်အသိ ယဆါမုၢ်လၢလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီဖျါ ပုၤတတၢ် တဖၣ်ကမၤတၢ်တမံၤမံၤန့ၣ်လီၤ. ယတဲကိာ်လၢဝါကျိာ် မုၢ်ဘၣ်ဒု ယကတဲတၢ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်လၢ ယနီၢ်ကစၢ်လီၤ.”

- သဝီဖိလၢဒုသထူကီၢ်ရဲၣ်တဂၤ

တၢ်ကတိၤလၢခံ

- KHRG မၤနီၣ်မၤဃါဝဲဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်မၤဘၣ်ဒိပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယၢ် လၢကညီကီၢ်စဲၣ်အပူၤ အိၣ်အနီၣ် ၃၀ လံန့ၣ်လီၤ. ခီဖျါတၢ် မၤနီၣ်မၤဃါတဖၣ်အံၤအဃိ ထံဂၤကီၢ်ဂၤတဖၣ်သ့ၣ်ညါထွဲ ဘၣ်ဝဲ လီၤကဝီၤသဝီဖိအတၢ်အုၣ်သးဘၣ်ဃးအတၢ်လဲၤ. ခီဖျါဘၣ်တၢ်မၤအာမၤသီလၢကဲထီၣ်သးသက့ၤဆးဒးသ့ၣ် တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. UN အတၢ်ပၢ်ဖျါတဖၣ်အပူၤ ပၢ်ဖျါထီၣ်ဝဲ ကြၢၢ်ကလၢလၢ UN ခိၣ်နီၣ်ဒီး ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျါတၢ်ကရၢက ရိဘၣ်ထွဲသ့ၣ်တဖၣ် တမ့ၢ်ထဲလၢ အသ့ၣ်ညါထွဲပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲး ယၢ်တၢ်အိၣ်သးဘၣ်ဃးပယီၤသုးသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်မၤက မၢ်ကွီၢ်မ့ၢ်အာအာသီသီ အဂ့ၢ်ဘၣ်အမံၤညါအဝဲသ့ၣ်ဒီးန့ၢ် ဘၣ်တၢ်ဂ့ၢ်လၢလၢပုၤပုၤလၢကဟံးထီၣ်ဂ့ၢ်ဝီတၢ်တၢ်ဖျါဖျါ အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- တၢ်အုၣ်သးဘၣ်ဃးဒီး တၢ်မၤဘၣ်ဒိပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယၢ်အာအာ သီသီတဖၣ်အိၣ်ဝဲအါမးဘၣ်ဆၣ် UN အတၢ်ဟံးထီၣ်ဂ့ၢ် ဝီလၢ တၢ်ကဲထီၣ်သးတဖၣ်အံၤအဖီခိၣ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ် လီၤ. ခီဖျါလၢ UN သ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ထဲးဂံၢ်ထဲးဘါလၢ က ဘျါရဲဝဲတၢ်ဂ့ၢ်ကီတဖၣ်အံၤလၢအိၣ်ဒီးအကျိၤကျဲလီၤတၢ် လီၤဆဲးတအိၣ်ဘၣ်အဃိ တၢ်မ့ၢ်ဆိၣ်သနံးအဝဲသ့ၣ်လၢ တၢ်ချါ ဒီး တၢ်ကိပုၤဒဲးသိးကဟံးထီၣ်ဂ့ၢ်ဝီတုၤလီၤတီၤလီၤ ဘၣ်ဆၣ် ဖျါလၢတၢ်ဆိၣ်သနံးတဖၣ်အံၤ တမ့ၢ်တၢ်လၢ အ တုၤထီၣ်ထီၣ်ဘးဘၣ်.

“ UN ဘျါရဲလီၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီလၢအိၣ်ဒီးအကျိၤကျဲလီၤတၢ်လီၤ ဆဲးတဖၣ်အံၤမ့ၢ်တန့ၢ်ဘၣ်န့ၣ် တၢ်ကြၢၢ်းဃုထံၣ်န့ၢ်ကျိၤ ကျဲအသီ ဒဲးသိးတၢ်ကဟံးထီၣ်သကိးဂ့ၢ်ဝီလၢအအိၣ်ဒီး တၢ်ပၢ်ဃုာ်ပၢ်ဂီၢ်ဒီး တၢ်မၤသကိးန့ၣ်လီၤ.

- တၢ်လိာ်ဘၢလိာ်ကွီၢ်ဘၣ်ဃးတၢ်မၤသံလီၤတူၢ် ရိၤဟ့ၤက့ၤ (Rohingya) ကလုာ်ဒုၣ်ခဲအံၤန့ၣ် မ့ၢ်ကျဲတဘီလၢ ကဒီး န့ၢ်ဘၣ် တၢ်ဟံးထီၣ်ဖိၣ်ထီၣ်မူဒါသနံၣ်က့ အလီၢ်အိၣ်လၢ တၢ်ကဘၣ်ဟံးထီၣ်ဖိၣ်ထီၣ်မူဒါဖျါဖျါဖျါ ဒဲးသိးတၢ်ပၢ် ဃုာ်ပၢ်ဂီၢ်ဒီး တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤကဘၣ်အိၣ်အါန့ၢ်ဒီးတၢ်ဟူး တၢ်ဂဲၤအခဲအံၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢကညီကီၢ်စဲၣ်ဒီး ကလုာ်ဒုၣ်ကီၢ်စဲၣ်အဂၤတဖၣ်အပူၤ တၢ်ဟံးထီၣ်ဖိၣ်ထီၣ် မူဒါဘၣ်ဃးတၢ်မၤကမၢ်ကွီၢ်မ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ်အဃိ က

လုာ်ဒုၣ်ဖိတဖၣ် ဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်တီတၢ်ကြၢၢ်ကသ့ၣ်လၢကျဲဒ် လဲၣ်. ကညီကလုာ်, ကလုာ်ဒုၣ်အဂၤတဖၣ်ဒီး ပုၤလၢအ ဘၣ် တၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ်အီၤလၢ ပယီၤသုးတဖၣ် အလီၢ် အိၣ်လၢဝဲသ့ၣ်ကဒီးန့ၢ်ဘၣ်ဝဲ တၢ်တူၢ်လိာ်ပၢ်ပနီၣ် ဒီး တၢ်တီတၢ်ကြၢၢ်န့ၣ်လီၤ.

- တၢ်ကွၢ်ထံသမံသမိးဒီး တၢ်ပၢ်ဖျါထီၣ်အကျိၤအကျဲတဖၣ် အါဒုၣ်တက့ၢ် ကွၢ်ကပၢ်ဝဲ ဒုသဝီအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ် အတၢ် ဂဲၤလိာ်ကျိၤကျဲလၢကမၤစ့ၤလီၤတၢ်မၤကယွဲပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယၢ် တဖၣ်အဃိ တၢ်အံၤဒုးအိၣ်ထီၣ် တၢ်တပၢ်ဖျါထီၣ်တၢ် မၤပယွဲဂ့ၢ်ဝီသ့ၣ်တဖၣ်သ့န့ၣ်လီၤ. ဒဲးသိးပယီၤသုး သုတ ထံၣ်အဝဲသ့ၣ်တဂ့ၢ်အဂီၢ် သဝီဖိတဖၣ် အိၣ်ခူသ့ၣ် ဝဲဖဲတၢ် အိၣ်ကဒုလီၤလၢအဆဲးတဖၣ်အပူၤ ထဲလၢအနီၢ်ကစၢ်အ ဟံၣ်ဖိဃီဖိတဒုၣ် မ့တမ့ၢ် သဝီဖိအဒုၣ်အထၢၤဒုၣ်ပၢ်ဖိၣ် ထီၣ်သးအဃိ တၢ်ကရၢကရိလၢအဒိၣ်ဒီးမၤတၢ်လၢတၢ်ဒီး သဒါပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယၢ်အဂီၢ်သ့ၣ်တဖၣ် တသ့ၣ်ညါ အဝဲသ့ၣ် တၢ်တူၢ်ဘၣ်တဖၣ်အံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.
- တၢ်ကွၢ်ကပၢ်သဝီဖိတဖၣ် အတၢ်ဘၣ်ယိၣ်, တၢ်ရဲ ဒိၣ်လၢ အဝဲသ့ၣ်အဂီၢ် ဒီးဒုသဝီအတၢ်ဂဲၤလိာ်တဖၣ်န့ၣ် အဃိ ဒုး အိၣ်အါထီၣ် တၢ်ဘျါရဲကျိၤကျဲလၢအတဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးဒီး အဘျူးတအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဘျါရဲကျိၤကျဲဒ်အံၤ သ့ၣ် တဖၣ်န့ၣ် ကဲထီၣ်တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်ဒီးမၤဟးဂူၢ်ဟးဂီၤသ ဝီဖိအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢကဘျါရဲဝဲ တၢ်မၤတရီတပါ ဒီးမၤ ဆါပယွဲအဝဲသ့ၣ်ခွဲးယၢ်ဒီးတၢ်သဘျုးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- တၢ်တိစၢၤမၤစၢၤပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်လိာ်ဘၣ်တဖၣ်အိၣ်အဃိ တၢ် ဆၢတၢ်ဟ့ၣ်လီၤကျိၢ်စ့တၢ်မၤစၢၤအကျိၤအကျဲအံၤန့ၣ် အ လီၢ်အိၣ်လၢ တၢ်ကဘၣ်ဆိတလဲက့ၤအီၤဆူ တၢ်ဆၢတၢ် လၢအဒီးသန့ၤထီၣ်အသးခီဖျါ ပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယၢ်မူဒါလၢတၢ် ကဘၣ်မၤလၢထီၣ်ပုၤထီၣ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ် ဒီး သုးမိစိရိ အတၢ်မၤကမၢ်ကွီၢ်မ့ၢ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသ့ၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ် န့ၣ်လီၤ. တၢ်တြီတၢ်ဃုာ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်လိာ်ဘၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲ မၤစၢၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်မၤကမၢ် ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျါတၢ်ကွီၢ် မ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အဃိ တၢ်ဟ့ၣ်လီၤကျိၢ်စ့တၢ်ဆိၣ် ထွဲမၤစၢၤဆူသုးမိစိရိအစုပူၤ ဒဲးသိးကဟ့ၣ်နီၤလီၤပုၤဂ့ၢ်ဝီ တၢ်လိာ်ဘၣ်တၢ်ဆိထွဲမၤစၢၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်ပၢ်ဖျါထီၣ် ဝဲ တၢ်ကရၢကရိလၢအမၤသကိးတၢ်တဖၣ်အံၤ မၤကမၢ် စ့ၢ်ကိးကွီၢ်မ့ၢ်ဒဲးသိးသုးမိစိရိတဖၣ်အံၤအသိးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးတဖၣ်

တၢ်ပျၢ်ပူၤတၢ်ကမၣ်ဒီး တၢ်သ့ဟံးမူဒါ၊ တၢ်ပတုၣ်တၢ်ဒုးလိာ်ယၤလိာ်သးတဖၣ်

တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဆူ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျၢၣ်ခိၣ်န့ၣ်ပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ် အဂီၢ်-

- အၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ် ပယီၤသးမိၤစီရိၤအံၤ လၢအမ့ၢ်ဝဲဂံၢ်ခိၣ် ထံးပုၤလၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်ပုၤဂ့ၢ်ဝဲခွဲယာ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤဒီး ပုၤဂ့ၢ်ဝဲ တၢ်လိာ်ဘၣ် တၢ်တိၤစၢၤမၤစၢၤအတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤသ့တဖၣ်. ဒီးတကးဒီးဘၣ် ဟးဆဲးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတမံၤလၢလံာ် ဃုာ်ဒီး တၢ်ဆဲးလီၤစုမုၢ်ကျၢၢ်မၤတၢ်အၢၣ်လီၤအီၤလီၤဒီးအဝဲသ့ၣ်ဒီး ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ပာ်ပနီၣ်အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်လၢအဟ့ၣ် ဝဲသးမိၤစီရိၤအခွဲယာ်ကန့ၢ်ဘၣ်တၢ်စိကမိၤပၤပြးခွဲယာ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- အၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်လၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျၢၣ်ပုၤတဝၢတဖၣ် တဟံးထီၣ်ဂ့ၢ်ဝဲထီၣ်ဒါ ပယီၤသးမိၤစီရိၤ ပုၤမၤပယွဲပုၤဂ့ၢ်ဝဲခွဲယာ် ဃုာ်ဒီး တၢ်မၤကမၣ်တၢ်ဒုးတၢ်ယၤကွီၢ်မ့ၢ် ဒီးကွီၢ်မ့ၢ်ထီၣ်ဒါ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိန့ၣ်ဆၢၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤဘၣ်န့ၣ် အိၣ်ဝဲယံာ်တ့ၢ်မးလံာ်ဒီးတုၤလၢမုၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်ခီ အဝဲသ့ၣ်တၢ်ကူၣ်ထီၣ်မၤသကိးတၢ်တဖၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအမၤဆူၣ်ထီၣ် ပယီၤသးမိၤစီရိၤတၢ်စိကမိၤ, တၢ်ပျၢ်ပူၤတၢ်ကမၣ်ဒီးပယီၤသးမိၤစီရိၤအဂီၢ်အဘါ လၢကမၤပယွဲအါထီၣ်ပုၤဂ့ၢ်ဝဲခွဲယာ်လၢအမၤတ့ၢ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကဘၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ် ကျိၤကျဲအသီ ဒ်သိး UN ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျၢၣ် စံၣ်ညီၣ်ပီတုၤကျိၤကျဲသ့ၣ်တဖၣ်လၢ အဟံးထီၣ်ကီၢ်ပယီၤ သးမိၤစီရိၤဂ့ၢ်ဝဲတန့ၢ်ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤသုတကဲထီၣ်သးလၢတဂ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤ တကီၢ်ခါတၢ်ပိၤထံသမံသမိးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဒီး န့ၣ်လီၤပုၤဃုာ်လၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်တၢ်တီတၢ်တြၢ်ကွီၢ်ဘျီၣ် (ICJ)ဒီး ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျၢၣ်တၢ်မၤကမၣ်ကွီၢ်မ့ၢ်အကွီၢ်ဘျီၣ် (ICC) အတၢ်ဟံးထီၣ်ဖိၣ်ထီၣ်ဂ့ၢ်ဝဲ ဘၣ်ဃး တၢ်မၤသံလီၤတူၢ်ပုၤကလုာ်ဂ့ၢ်ဝဲအံၤအပူၤတက့ၢ်. ဒ်န့ၣ်အသိး တူၢ်လိာ် NUGပဒိၣ်အတၢ်ဘိးဘၣ်ရၤလီၤဝဲစံၣ်ညီၣ်ပီတုၤကျိၤကျဲလၢကပိၤထံသမံသမိးဒီးဟံးထီၣ်ဂ့ၢ်ဝဲဘၣ်ဃးတၢ်မၤ

- ကမၣ်ကွီၢ်မ့ၢ် အၢအၢသီသီလၢအကဲထီၣ်သးဖဲကီၢ်ပယီၤပူၤ စးထီၣ်လၢ ၂၀၀၂န့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤတက့ၢ်.
- ဃုာ်ထံၣ်န့ၢ်ကျိၤကျဲခွဲယာ်ခဲလၢာ် (ခီဖျိတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျၢၣ်ပတီၢ်ကွီၢ်ဘျီၣ်လီၤဆီတဖၣ် (tribunals ဒီး hybrid courts) ဒီး ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျၢၣ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်စိကမိၤခွဲယာ်ဒီးကျိၤကျဲအဂၤတဖၣ် ဒ်သိးပယီၤသးမိၤစီရိၤတဖၣ်အံၤ ကဟံးထီၣ်ဖိၣ်ထီၣ်မူဒါ ဒီးတူၢ်က့ၢ်ကွီၢ်မ့ၢ်လၢအမၤကမၣ်ဝဲအါအါဂီၢ်ဂီၢ် သ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ.
- မ့ၢ်လၢ တၢ်ပိၤထံသမံသမိးဒီး တၢ်ဟံးထီၣ်ဂ့ၢ်ဝဲအကျိၤအကျဲခဲအံၤတဖၣ် တပၣ်ဃုာ်ဒီး တၢ်မၤကမၣ်ကွီၢ်မ့ၢ်ထီၣ်ဒါ ကညီကလုာ်, ကလုာ်ဒုၣ်အဂၤ ဒီး တၢ်ဘျီၣ်တၢ်ဘါအဒုၣ်ဆံးဖိတဖၣ်အဂ့ၢ်ဝဲဘၣ်အသီ တၢ်ကဘၣ်မၤလဲၤထီၣ် တၢ်ဟံးထီၣ်ဖိၣ်ထီၣ်မူဒါအတက့ၢ်လၢ အပၣ်ဃုာ်ဒီး ဂ့ၢ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ.
- မၤဂ့ၢ်ဝဲထီၣ်ဒီး ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျၢၣ်တၢ်ဟံးထီၣ်ဖိၣ်ထီၣ်မူဒါအတီၤပတီၢ်တဖၣ်လၢ ဟံးထီၣ်န့ၢ်လီၤကဝီၤသဝီဖိဂ့ၢ်ဝဲအတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘျီဒီးတၢ်လၢအရ့ၤဒိၣ်ကတၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်, ဃုာ်ထံၣ်ဒီးဘျီၣ်တၢ်မၤတရီတပါဂ့ၢ်ဝဲကဲထီၣ်သးဂံၢ်ထံးတဖၣ်အံၤ ဒီးဟ့ၣ်သဝီဖိခွဲယာ်လၢ ပုၤလၢကဃုထီၣ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်ခွဲတၢ်ယာ်အဂီၢ်န့ၣ်တက့ၢ်.
- ဟ့ၣ်အါထီၣ်ကျိၣ်စုတၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤ ဆူပုၤဂ့ၢ်ဝဲခွဲယာ်တၢ်ကရၢကရိတဖၣ်ဒီး မၤသကိးတၢ်ဒီးအဝဲသ့ၣ် ဒီးလီၤကဝီၤပုၤလၢအဟူးဂဲၤဖဲမၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒ်သိးတၢ်ကဆိကမိၣ်ဃုာ်န့ၢ် ပုၤလၢအတူၢ်ဘၣ်တၢ်ဆီၣ်တၢ်မၤန့ၢ်အီၤ လၢကီၢ်ပယီၤပူၤသ့ၣ်တဖၣ် အကလုာ်ဒီးအတၢ်လဲၤခီဖျိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်တက့ၢ်. ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကွီၢ်ထံသမံသမိးဒီးတၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်ပုၤဂ့ၢ်ဝဲခွဲယာ်အတီၤပတီၢ်ဒီးအကျိၤအကျဲသ့ၣ်တဖၣ်လၢအတူၤထီၣ်ထီၣ်ဘးဒီးဘၣ်ထွဲလိာ်အသးဒီး ထံဖိကီၢ်ဖိတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘျီအဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်တက့ၢ်.
- ဆီၣ်သနံးအါထီၣ်ပယီၤသးမိၤစီရိၤလၢ ကဘၣ်လူၤပိာ်ထွဲဒီးမၤလၢထီၣ်ပုၤထီၣ်ထံကီၢ်ပဒိၣ်မူဒါလၢအအိၣ်ကွဲးလီၤအသးဖဲ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျၢၣ်သးစးတၢ်ဘျီအပူၤ ဃုာ်ဒီးလံာ်ဃံးဃာ် ဒီးလံာ်တၢ်အၢၣ်လီၤအီၤလီၤလၢအဝဲသ့ၣ်ဆဲးလီၤစုမုၢ်ကျၢၢ် အၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်ဝဲလၢကလူၤပိာ်မၤထွဲဝဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးလၢ ASEAN ကရၢထံကီၢ်တဖၣ်ဒီးခိၣ်န့ၢ် တဖၣ်အဂီၢ်-

- ဘၣ်ဘၣ်မၤဂ့ၤထီၣ်က့ၤ ASEAN လံာ်တၢ်ဘျၢခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒ်သိးကဟံာ်ပနီၣ် ပုၤဂ့ၤဝီၣ်ခွဲးယာ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီခိၣ်သ့ၣ်, တၢ်တီတၢ်တြၢ်ဒီးတၢ်ဟံးထီၣ်ဖိၣ်ထီၣ်မူဒါတဖၣ်အံၤမ့ၢ်တၢ် လၢအရူဒိၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢ တၢ်မ့တမၤလီၤတၢ်တၢ်ဒိသဒါ ပုၤဂ့ၤဝီၣ်ခွဲးယာ်ဘၣ်သၢပျၢၤန့ၣ် တၢ်ဟံးဃာ်ဂၢၢ်ကျၢၤ ထံလီၢ် ကီၢ်ပူၤတၢ်မ့ၢ်တၢ်ခ့ၣ်, တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ ဒီးတၢ်ဂၢၢ်တၢ်ကျၢၤ သ့ၣ်တဖၣ်အံၤတသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ အ့ၤဒိၤနံၣ်ရၢထံကီၢ်အတၢ်ဂုၢ်ကျဲးစးတီခိၣ်ရီၤ မဲလၢတၢ်စးထီၣ် ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဖျၢၣ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ဆၢတဲာ် တၢ်ပၤ ဂ့ၢ်ဝီၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်တက့ၢ်. ထံကီၢ်အဂၤလၢ ASEAN ကရၢပူၤ တဖၣ် ကဘၣ်ကွၢ်ဆိကမိၣ်စ့ၢ်ကီၢ်တၢ်ဂုၢ်ကျဲးစး တီခိၣ် ရီၣ်မဲတၢ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ် ဒီဖျိတၢ်ကွၢ်ကဒါက့ၤအထံကီၢ် တၢ်ဘျၢသဲးစးတဖၣ် ဒ်သိးကဘၣ်လိာ်ဖိးမံအသးဒီးဟီၣ် ခိၣ်ဒိဖျၢၣ်တၢ်ဟံာ်ပနီၣ်တီၤပတီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- တြၢၣ်သံကွံာ် ပယီၤသးမိၤစိရီၤအလီၢ်လၢ လၢအမ့ၢ် ASEAN ကလံၤသး တၢ်အိၣ်ဖိၣ်ဖး ဒိၣ်အပူၤပၤလီၢ်ဆုၣ်နီၤ ဒီး ASEAN တၢ်ဒိသဒါကတိာ်တၢ်အိၣ်ဖိၣ်ပုၤပၤလီၢ်ဆုၣ်နီၤ သဃဲၤ လၢတၢ်ခိၣ်ဆၢက့ၤပုၤမၤတပျၢၤတပျီၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ် အံၤအဂီၢ်န့ၣ်တက့ၢ်. မ့ၢ်လၢ တၢ်ဟ့ၣ်လီၤလီၢ်ကဝီၤထံ ကီၢ်တၢ်ဒိသဒါကရၢလီၢ်လၢဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် ကဲထီၣ် တၢ်မၤစၢၤ ဒီးဟ့ၣ်သဆၣ်ထီၣ်ပယီၤသးမိၤစိရီၤ လၢကထီၣ် ဒုးထီၣ်ဒါထံဖိကီၢ်ဖိကမ့ၢ်ဒီး မၤကမ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဖျၢၣ်ကွီၢ်မ့ၢ် တဖၣ်အဃိန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒိသဒါ

တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဆူဟီၣ်ခိၣ်ဒိဖျၢၣ်ခိၣ်န့ၢ်ပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ် အဂီၢ်-

- တူၢ်လိာ် တၢ်ဃိထံသမံသမိးဒီး တၢ်လိာ်ဘၢလိာ်ကွီၢ်တဖၣ် တၢ်ဆၢကတီၢ်အယံာ် ဒီး တၢ်မၤကမ့ၢ်ကွီၢ်မ့ၢ်ဒီး တၢ် မၤဘၣ်ဒိပုၤဂ့ၤဝီၣ်ခွဲးယာ်လၢ အကဲထီၣ်သးတပယုာ်ဃီသ့ၣ် တဖၣ်အံၤတက့ၢ်. မၤလီၢ်တၢ်ပုၤဂ့ၤဝီၣ်ခွဲးယာ်တၢ်လိာ်ဘၣ်တၢ်တီစၢၤ မၤစၢၤဒီးတၢ်ဒိသဒါကလုာ်ဒုၣ်ဖိတဖၣ်လၢဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ် မဲာ် ပယီၤသးအတၢ်မၤအမၤသီဆူၣ်မဲာ်ကဲၤမဲာ်တဖၣ်အံၤ အဂီၢ်, ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤစ့ၢ်ကီၢ်ပုၤလၢအလဲၤဒီဖျိဘၣ်သ့ၣ်ထံး

မ့ၢ်ခွါတၢ်မၤဆါ ပယုဲ, ဟီၣ်လၢမ့ၢ်ပီၢ်ဒီးကျိချံၣ်သ့ၣ် လီၢ်လံၤပီၢ်ထီၣ်တဖၣ်ဒီး တၢ်မၤဘၣ်ဒိပုၤဂ့ၤဝီၣ်ခွဲးယာ်အဂၤ တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

- တၢ်ကဟံးထီၣ်မူဒါလၢ တၢ်တီစၢၤမၤစၢၤပုၤဂ့ၤဝီၣ်ခွဲးယာ်တၢ်လိာ် ဘၣ်အဂီၢ် တၢ်ကဘၣ်ပာ်ပုၤဂ့ၤဝီၣ်ခွဲးယာ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်လၢ အ ရူဒိၣ်ဒီး တူၢ်လိာ်ပာ်ပနီၣ် ပုၤဂ့ၤဝီၣ်ခွဲးယာ်ဘၣ်အတၢ်ဂ့ၢ်ကီ ခိၣ်သ့ၣ်လၢကီၢ်ပယီၤအပူၤအံၤန့ၣ် ကဲထီၣ်အသးဒီဖျိ တၢ် မၤဘၣ်ဒိပုၤဂ့ၤဝီၣ်ခွဲးယာ်တဖၣ်, ပယီၤသးမိၤစိရီၤဟူးဂဲၤဝဲဒ် တၢ်န့ၣ်လီၤအသး, တၢ်ဆိတလဲတၢ်ဘျၢဒီး တၢ်ထီဒုၣ်ထီ ဒါလီၤလီၤလၢ တၢ်တြီတၢ်ဃာ်လီၢ်ကဝီၤ ကလုာ်ဒုၣ်တဖၣ် ဒ်သိး အသုတဒီး န့ၢ်ဘၣ်တၢ်တီစၢၤမၤစၢၤပုၤဂ့ၤဝီၣ်ခွဲးယာ်တၢ်လိာ် ဘၣ်တဂ့ၤအဂီၢ်အံၤအဃိန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟူး တၢ်ဂဲၤဒ်အံၤသ့ၣ် တဖၣ် မ့ၢ်တၢ်မၤကမ့ၢ် ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘၣ်သဲးစးတၢ်ဘျၢတခါ အဃိ တၢ်ကြၢးဘျါရဲအံၤန့ၣ်လီၤ.
- တၢ်ပီၣ်တဲသကိးဒီး ဒုးပာ်ဃုာ်ပာ်ဂီၢ် လီၢ်ကဝီၤပုၤမၤသ ကိးတၢ်ဒီးပုၤတဝါတဖၣ်ဖဲတၢ်မၤတၢ်ဆၢတဲာ်ဘၣ်ဃး ပုၤ တဝါအတၢ်လိာ်ဘၣ်ဒီး တၢ်ဘျါရဲတၢ်ဂ့ၢ်ကီတဖၣ်အခါတ က့ၢ်. တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဒီး တၢ်ဆဲးကျိးဆဲးကျါ လၢ အဒိးသန့ၤထီၣ်သးလၢ ဂံၢ်ခိၣ်ထံးကမ့ၢ်တၢ်ကရၢ ကရီ (CSO/CBOs) ဒီး ကလုာ်ဒုၣ်ပုၤဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤတၢ် တဖၣ် ကဘၣ်တၢ်မၤဆိအံၤဒီး မၤဆူၣ်ထီၣ်ကျိၤကျဲတ က့ၢ်. လီၢ်ကဝီၤပုၤမၤစၢၤတၢ်ဖိတဖၣ် ဟူးဂဲၤဖဲးမၤတၢ်လၢ ပျီပူၤယံာ်တုၢ်မးအနံၣ်လၢအဆံတဖၣ်လံအဃိ အဝဲသ့ၣ် အိၣ်ဒီး တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပာ်ဒီး တၢ်ဆဲးကျိးဆဲးကျါအဂ့ၤက တၢ်ဘၣ်ဃး လီၢ်ကဝီၤတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဆိလီၤတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤ စၢၤ တၢ်ရဲၣ်လီၤကျဲၤလီၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဆူ ASEAN ကရၢထံကီၢ်တဖၣ်ဒီးခိၣ်န့ၢ်တဖၣ်-

- တြၢၣ်သံကွံာ် တၢ်အၢၣ်လီၤအီလီယံာ်ထံၣ် (Five-Point Consensus) ဒီး ဒုးအိၣ်ထီၣ် တၢ်ရဲၣ်လီၤကျဲၤလီၤ အသီတ ခါလၢ ကဘျါရဲက့ၤတၢ်ပဲၤထံနီၤဖးတဖၣ် ဒ်တၢ်ကရၢက ရီအါဖုဒီး ကရၢဘၣ်ထွဲတဖၣ် ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲတဖၣ်အံၤတ က့ၢ်. တၢ်ပဲၤထံနီၤဖးလၢ တၢ်ကဘၣ်ဘျါရဲအီတဖၣ် ပာ် ဃုာ်ဒီးတၢ်ထံၣ်လိာ်တဲသကိးဒီးပယီၤသးမိၤစိရီၤလၢအသ့ အသ့တထီၣ်ဘၣ်ဒီး တၢ်ဟ့ၣ်လီၤမူဒါဘၣ်ဃးတၢ်တီစၢၤ မၤစၢၤပုၤဂ့ၤဝီၣ်ခွဲးယာ်တၢ်လိာ်ဘၣ်ဆူ ASEAN Coordinating Centre for Humanitarian Assistance on Disaster Management (AHA Centre) အိၣ်လၢအဟံးထီၣ်မူဒါ တတုၤထီၣ် ထီၣ်ဘးဘၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်တက့ၢ်.

တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဆူထံကီၢ်လၢအအိၣ်ဘူးဒီးကီၢ်ပယီၤတဖၣ်အဂီၢ်-

- ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ ဂွါဝိခွဲးယာ်အတၢ်လိၣ်ဘၣ်ဒီး တၢ်ဒိသဒါတဖၣ် ဃုာ်ဒီး ကီၢ်ဆၢဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ကရၢကရိဒီး လီၤကဝီၤပုၤဆိၣ် ထွဲမၤစၢၤတၢ်အဂၤတဖၣ်တက့ၢ်.
- ပာ်ကဲ ထံဂုၤကီၢ်ဂၤ ပုၤဂွါဝိခွဲးယာ်ဒီး ပုၤဂွါဝိတၢ်လိၣ်ဘၣ် အမူအဒါတဖၣ် လၢအပၣ်ဃုာ်ဒီး တၢ်တဘၣ်နီၣ်က့ၤဆူၣ် ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်ဘၣ်ဒီး တၢ်ကဘၣ်ပာ်ကဲတၢ်ဒိသ ဒါကျိၤကျဲအဂၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်ဒီး ဆဲး လီၤစုၤမ့ၢ်ကျၢၢ် ဆူဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျီလံာ်တၢ်အၢၣ်လီၤအိၣ်လီၤ ဒီး လံာ်ဃံးဃာ်တဖၣ်လၢအပၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘျၢသန့ခိၣ် သ့ၣ်အရ့ၤဒိၣ်တဖၣ်လၢ တၢ်ကဘၣ်လူၤမၤပိာ်ထွဲဝဲတီၤပ တီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤတက့ၢ်.

တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဆူထံကီၢ်တဘျီစ့ၣ်စ့ၣ်ဒီးဒိပနံၣ်တဖၣ်အဂီၢ်-

- ပတုၣ် တၢ်ဆုၤသိဒီး ကံသဝံတဖၣ်, ပာ်ထီၣ်ဂွါဝိဒိသိး တၢ်ကဟးဆဲးဝဲတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤပယီၤသုးလီၤလီၤမ့ၢ်ဂ့ၤ မ့တမ့ၢ် တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလၢအလဲၤခိၣ်ဖျိတဆိတဖၣ်မ့ၢ် ဂ့ၤန့ၣ်တက့ၢ်.
- ပတုၣ်တၢ်ဆုၤစုကဝဲၤ, ကျိချံပုၣ်သ့ၣ်, တၢ်ဃိထံသမံသမိး ပီးလီတဖၣ်, သုးဒီးတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢပီးလီအဂၤတဖၣ်, တၢ် ဟ့ၣ်လီၤသုးတၢ်မၤလိတဖၣ်ဒီးသုးတၢ်မၤစၢၤအဂၤတဖၣ် လၢကီၢ်ပယီၤပုၤတက့ၢ်.

တၢ်တြီတံာ်ဃာ်

တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဆူထံဂုၤကီၢ်ဂၤပုၤဂဲၤလိာ်တၢ်တဖၣ်အဂီၢ်-

- ဆိၣ်ထွဲ တၢ်ကိးသတြီဃုထီၣ် UN တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢကီၢ် ကးကရၢတဖၣ် လၢကပာ်လီၤတၢ်ဘျၢတခါလၢ ကတြီ တံာ်ဃာ်ထံဂုၤကီၢ်ဂၤတၢ်ဆါန့ၢ် ကီၢ်ပယီၤစုကဝဲၤတဖၣ်အ ဂီၢ်န့ၣ်တက့ၢ်. လၢန့ၣ်အမဲာ်ညါ တြီတံာ်ဃာ် တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤ စၢၤ ပယီၤသုးမိၤစိရိၤလၢကဒီးန့ၢ်ဘၣ် ကဘီယူၤသိဒီး ကံ သဝံတဖၣ်အဂီၢ်, ဒီး တြီတံာ်ဃာ်ပယီၤသုးမိၤစိရိၤခိၣ်န့ၢ်တ ဖၣ်လၢအမၤကမၣ် ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဖျါကွီၢ်မ့ၢ်ဒီး တၢ်ဘျၢသဲးစး လၢအဒိၣ်အမ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်တက့ၢ်.

ကညီဂွါဝိခွဲးယာ်ကရူာ်အံၤ ဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အိၤဖဲ ၁၉၉၂ နံၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကရၢကရိအံၤမၤနီၣ်မၤဃါဒူၣ်သဝီဖိ ဒီးကမျၢၢ်လၢအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးလၢ ခိခိၣ်ဝုၤဒီးဒူဝီတဖၣ်အပူၤ ဖဲကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံာ်ထံးတဖၣ်အတၢ်အိၣ်သး ခိဖျိအဝဲသ့ၣ်အတၢ်အုၣ်သးလီၤလီၤလၢအပၣ်ဃုာ်ဒီးတၢ်အုၣ်အိၣ်ဒိအမ့ၢ်တၢ်ဂီၢ်တၢ်မၤနီၣ်တဖၣ်ဒီးတၢ်အုၣ်ကီၢ်အ ပနီၣ် အဂၤအဂၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ကညီဂွါဝိခွဲးယာ်ကရူာ်အံၤဟူးဂၤဝဲဒ်ကရၢသဘျၢတဖုအသိးဒီးတဘျးစဲဒီးထံဂုၢ် ကီၢ်သဲးတၢ်ကရၢကရိဒီးတၢ်ကရၢကရိအဂၤတဖၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.